

Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
Факультет дошкільної та початкової освіти
Кафедра теорії та методики початкової
освіти
Науково-дослідницька лабораторія
дидактики початкової освіти

2015

№ 3

***МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ
ЛАБОРАТОРІЇ ДИДАКТИКИ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ***

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогіки
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
Факультет дошкільної та початкової освіти
Кафедра теорії та методики початкової освіти
Науково-дослідницька лабораторія дидактики початкової освіти**

***МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ
ЛАБОРАТОРІЇ ДИДАКТИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ВИПУСК 3***

***ПСИХОДИДАКТИКА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ***

**Матеріали Всеукраїнських науково-практичних
семінарів-вебінарів**

вересень–листопад 2015 року

**МИКОЛАЇВ
2015**

УДК 372.4+378.1
ББК 74.202.43+74.489
Д 44

Головний редактор:

Осадченко Інна – д. пед. н., доцент, професор кафедри теорії та методики початкової освіти, завідувач Науково-дослідницької лабораторії дидактики початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Відповідальні за збірник:

Білюк Олена – к. пед. н., доцент кафедри теорії та методики початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Жила Ксенія – магістрант факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Редакційна колегія:

Бібік Надія – д. пед. н., професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу початкової освіти, Інституту педагогіки НАПН України (Україна)

Біда Олена – д. пед. н., професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Україна)

Васьківська Галина – д. пед. н., старший науковий співробітник, завідувач відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України (Україна)

Григор'єва Стелла – д. пед. н., професор кафедри гуманітарних і соціально-правових дисциплін Філіалу Федерального державного бюджетного навчального закладу вищого професійного навчання «Санкт-Петербурзький державний економічний університет» у м. Чебоксари (Росія)

Кочетова Наталія – к. ф-м. н., декан факультету початкової освіти Поволзької державної соціально-гуманітарної академії (Росія)

Максимук Лариса – к. пед. н., доцент, завідувач кафедри іноземних мов Брестського державного університету імені О. С. Пушкіна (Республіка Білорусь)

Сергейко Світлана – к. пед. н., доцент, ректор Гродненського обласного інституту розвитку освіти (Республіка Білорусь)

Уварова Наталія – к. пед. н., доц. ФДАОУ ВПО «Північно-Кавказький федеральний університет» імені В. Г. Подпоріна (Росія)

Цимбалару Анжеліка – д. пед. н., старший науковий співробітник, завідувач відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України (Україна)

Якименко Світлана – доктор у галузі освіти, професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Рецензенти:

Штефан Людмила – д. пед. н., професор кафедри історії педагогіки та порівняльної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди

Данилюк Оксана – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філології та методики початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

«Методичний вісник» – журнал, спрямований на інформування населення про розвиток інноваційних педагогічних систем в освіті (свідомство про Державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації. – Серія МК № 564-60/Р від 25.01.2008 р.; засновник – Білюк О. Г)

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри теорії та методики початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (протокол № 3 від 06.10.2015).

Д 44 Психодидактика початкової освіти: Матеріали всеукраїнських науково-практичних семінарів-вебінарів, м. Миколаїв, вересень–листопад 2015 року // Методичний вісник Науково-дослідницької лабораторії дидактики початкової освіти / гол. ред. Осадченко І. І. – Миколаїв: ТОВ «Ліон», 2015 – Вип. 3. – 54 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнських науково-практичних семінарів-вебінарів для науковців та студентів, що відбулися у вересні–листопаді 2015 року на базі Науково-дослідницької лабораторії дидактики початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Основна тематика доповідей відповідає напрямкам роботи: сутність понять «технологія», «технологія інтерактивного навчання», «психодидактика»; психодидактика застосування сучасних технологій навчання у початковій школі та у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи.

УДК 372.4+378.1
ББК 74.202.43+74.489

ЗМІСТ	
Білюк Олена <i>Дидактико-методичні аспекти підготовки майбутніх учителів початкової школи</i>	4
Бондар Вікторія <i>Патріотичне виховання учнів початкової школи</i>	6
Волошин Анатолій <i>Моральне виховання молодших школярів в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського</i>	8
Данилюк Оксана <i>Література рідного краю як ефективний засіб формування читацьких інтересів молодших школярів</i>	10
Дем'яненко Жанна <i>Теоретичні основи професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи засобами інформаційних технологій</i>	12
Жила Ксенія <i>Педагогічна ситуація у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи</i>	14
Квасюк Тетяна <i>Підготовка майбутніх учителів початкової школи до наступності формування національно-патріотичної самосвідомості старших дошкільників та молодших школярів</i>	19
Кіт Галина <i>Технологічні механізми реалізації компетентнісно орієнтованих освітніх стандартів ВНЗ</i>	20
Кондратенко Анастасія <i>Проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи засобами навчального тренінгу</i>	22
Круглова Наталія <i>Необхідність застосування технології проектного навчання у початковій школі</i>	23
Осадченко Інна <i>Акмеологічний та особистісно орієнтований підходи у контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи</i>	25
Паламарчук Олександр <i>Сутність і функції процесу професійної освіти</i>	27
Паламарчук Олеся <i>Способи організації морального виховання у навчально-виховному процесі початкової школи</i>	30
Палашина Юлія <i>Вплив сучасних інформаційних технологій на формування особистості молодшого школяра</i>	32
Паршук Світлана, Бондаренко Тетяна <i>Формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи у процесі педагогічної практики</i>	33
Рацул Олександр <i>Психологічна проблематика процесу системного розвитку інформаційної культури майбутніх соціальних педагогів</i>	35
Слюсар Тетяна <i>Стан дослідження проблеми педагогічної діагностики в працях вітчизняних науковців</i>	37
Соколова Олена <i>Контекст розвитку зв'язного мовлення вчителя початкової школи</i>	39
Сухомудренко Юлія <i>Історія та цілі появи мультимедійних технологій</i>	41
Тарасюк Людмила, Вітюк Валентина <i>Молодіжний сленг у сучасному комунікативному просторі</i>	43
Чичук Антоніна <i>Тенденції розвитку вищої педагогічної освіти США і Великої Британії</i>	48
Швачко Вікторія <i>Підготовка майбутніх учителів початкової школи як психолого-педагогічна проблема</i>	51

Білюк Олена,
к. п. н, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського,
Україна

ДИДАКТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Взаємодія викладачів і студентів відбувається в аудиторній діяльності 50% навчального часу, де і створюються умови для формування професіоналізму – співробітництво, кооперація, співтворчість, партнерство.

Співробітництво ми розуміємо як спільну діяльність і узгодженість дій, спілкування й взаєморозуміння, взаємодопомогу і підтримку в об'єднанні мети та цілеспрямованості у майбутнє.

У сучасній педагогіці накопичений найбагатший арсенал методичних прийомів для реалізації спільної діяльності, серед яких можна виділити такі, як: творчі завдання, робота в малих групах, навчальні ігри (рольові ігри, імітації, ділові ігри, освітні ігри), використання суспільних ресурсів (запрошення фахівця, екскурсії), соціальні проекти й інші поза аудиторні методи навчання (соціальні проекти, змагання, фільми, спектаклі, газети, виставки, презентації, пісні, казки), розминки, вивчення й закріплення нового матеріалу (інтерактивна лекція, робота з наочними приладами, відео– й аудіоматеріалами, «Студент у ролі викладача», «Кожний навчає кожного», «Мозаїка», («Ажурна пилка»), використання питань «Сократичний діалог», обговорення складних і дискусійних питань і проблем («Займи позицію» (шкала думок), ПОПС–формула, проєктивні техніки, «Один–удвох–усі разом», «Зміни позицію, «Карусель», «Дискусія в стилі телевізійного шоу», дебати, симпозіум), розв'язання проблем («Мозковий штурм», «Дерево рішень», «Аналіз казусів», «Переговори і медитація») [1, с. 38, с. 71.]

Співтворчість трактується як формування творчої особистості шляхом організації та видозміни різних видів сумісної діяльності викладачів і студентів та розробка ними нових видів і форм значущої та цінної суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Така педагогічна взаємодія, як виклад матеріалу, що реалізується переважно на лекційних заняттях, передбачає монологічне спілкування. Водночас тут може бути і обговорення мотивації до вивчення теми, звернення до досвіду студентів, їхніх проблем, акцентування на тому, що студенти знають із певної теми і що б хотіли дізнатися нового, надання можливостей зворотного зв'язку. Це неповний перелік прийомів, що можна застосувати для активізації зустрічної активності студентів. Діалогічність взаємодії на лекціях передбачає, що викладач зацікавлений спільною діяльністю та готовий до партнерства [2].

Отже, співробітництво, кооперація, співтворчість, партнерство майбутніх учителів початкової школи здійснюється такими методами і формами роботи:

– для пошуку додаткових і нових знань викладач повинен передбачати проблемний підхід до навчання, а студент досліджуватиме нові шляхи отримання знань та джерела збагачення цих знань. Кожна дисципліна вимагає пояснення загальних явищ, уточнення і збагачення знань суміжними науками, що розвивають та доповнюють загальносвітову систему знань. Опрацювання

інформації, аналіз та синтез, оцінювання вимагають відповідальності та кропіткої роботи: структурування матеріалу, чергування теоретичного та практичного, врахування принципу доступності у навчанні (освіта повинна бути доступною, тільки тоді вона буде якісною, коли можна перенести якість знань на якість дій особистості); системності (навчальна активність студента та підтримка викладача); змісту (посилання на джерела інформації повинні бути дійсними, якісними у мовному розумінні та інформативному, а також наочно-візуалізованими).

– проектна діяльність передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів. Це дидактичний засіб розвитку, навчання і виховання, що дозволяє формувати й розвивати специфічні навички проектування. Метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності студента. Під час використання проектного навчання вирішується ціла низка різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань: розвиваються пізнавальні навички студента, формуються навички мислення високого рівня, формується вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, активно розвивається критичне мислення, сфера комунікації, проблематизації (розгляду проблемного поля та виділенню підпроблем, формулюванню головної проблеми та задачі, яка впливає з цієї проблеми), цілепокладання та планування діяльності, оформлення та представлення і захист проекту тощо. Навчальний проект, із точки зору студента, – це можливість виконувати щось цікаве самостійно в групі чи самому, максимально використовуючи свої можливості; це діяльність, що дозволяє виявити себе, випробувати свої сили, докласти свої знання, принести користь і показати публічно результат-досягнення (наукова стаття, газета, документ, Web-сторінка, відеофільм, звукозапис, спектакль, програма дій, проект закону, довідковий матеріал, збірник студентських наукових робіт та ін.); це діяльність, спрямована на розв'язання значущої проблеми, сформульованої самими студентами у вигляді мети й завдання, коли результат цієї діяльності – знайдений спосіб розв'язання проблеми – має практичний характер та важливе прикладне значення.

– метод моделювання (дозволяє розвивати способи налагодження стосунків, характерні для навчально-виховного процесу, моделі поведінки за допомогою символічних ігор, схем дії);

– інтерактивні методи та форми виховної роботи, а саме: «мозковий штурм»; «метод прес»; «дерево рішень»; симуляції; медіація; портфоліо; рольові ігри; інтерв'ю, що поєднуються з традиційними методами та формами навчально-виховного процесу;

– метод драматизації (його ще називають психодрамою, або рольовою грою) відомий на Заході як один із методів активного соціального навчання та належить до тренінгів, об'єднаних під загальною назвою «групи зустрічей». Особливість цього методу полягає в імпровізованому розігруванні учасниками

різних ролей у заданій проблемній ситуації. Він дозволяє успішно розвивати творчі здібності, уяву, активність і самостійність;

– дискусія (розгляд, дослідження) – суперечка, обговорення певного питання. Цей метод базується на обміні думками між учасниками [3]. Він навчає мислити самостійно, розвиває здатність методу виваженої аргументації та поважання думки інших (дискусія, що виникає під час вирішення певної проблем, скерована на формування моральних та ідейних переконань).

Список використаних джерел:

1. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання [Текст] / О. І. Пометун. – К. : 2007. – 144 с. – С. 38, С. 71.
2. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка [Текст] / : [навч. посіб. для студ. вищ. пед. закл. освіти] / Н. Є. Мойсеюк. – К. : ВАТ «КДНК», 2001. – 608 с.
3. Шнайдер, Альфред. Навчання через дебати: різноманіття поглядів [Текст] : / адаптований переклад з англ. / Альфред Шнайдер, Максвелл Шнурер; за заг. Ред. О. І. Пометун; пер. : Г. Гупан, Т. Клекота – К., БФ «Вчителі за демократію та партнерство», 2009. – 320 с.

Бондар Вікторія,

аспірант кафедри дошкільної і початкової освіти

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького,

Україна

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Патріотичне виховання – це планомірна виховна діяльність педагогів, сімей та суспільства, спрямована на формування в учнів почуття любові до батьківщини, національної свідомості й гідності; дбайливого ставлення до рідної мови, культури і традицій; відповідальності за рідну природу; потреби зробити свій внесок у долю батьківщини; інтересу до міжнаціонального спілкування; прагнення праці на благо рідної країни, її народу.

Нині основною метою патріотичного виховання є формування морально-політичних понять. Патріотичне виховання починається з пізнання цінності Батьківщини. Тому одним з найважливіших завдань сучасної освіти є формування понять «Батьківщина» і «Вітчизна». Вершиною патріотичного виховання є усвідомлення себе громадянином України.

Патріотичне Виховання належить до пріоритетних напрямів національної системи виховання і передбачає формування патріотичних почуттів, любові до свого народу, глибокого розуміння громадянського обов'язку, готовності відстоювати державні інтереси Батьківщини. До засобів патріотичного виховання належать рідна мова, вітчизняна історія, українська література, рідна природа, українська культурно-духовна спадщина.

Вихованню у дітей і молоді патріотизму надавали першочергового значення корифеї вітчизняної педагогіки Г. Ващенко, О. Духнович, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші [3].

Дім розпочинається з фундаменту, а школа – з її початкової ланки, яка приймає дитину такою, яка вона є, і допомагає їй ставати розвиненою, освіченою людиною.

Чільне місце в роботі початкової школи посідає патріотичне виховання, яке починається з любові до рідної домівки, рідної школи, міста, рідної мови та гордості за свій рідний край, свою державу. Вчителі початкової школи намагаються виховувати своїх учнів так, щоб вони пишалися своєю школою [2].

Видатний український педагог Г. Ващенко звертав увагу на те, що високий темп розвитку учнів початкової школи вимагає їхнього якнайширшого залучення до активної навчальної і громадської діяльності. А тому початкова школа мусить використовувати кожний момент своєї роботи не тільки для того, щоб дати учням знання, а й для того, щоб виховувати з них всебічно розвинутих людей і справжніх громадян своєї Батьківщини [1].

За словами В. Сухомлинського, роки навчання у початковій школі є цілим періодом морального, інтелектуального, емоційного, фізичного розвитку, який буде реальною справою лише за умови, що дитина живе багатим життям сьогодні, а не тільки готується до оволодіння знаннями завтра.

У молодшому шкільному віці суттєво змінюється становище дитини серед навколишніх людей і характер її занять. Відбуваються кардинальні зміни всього її життя і стосунків. Провідною діяльністю стає навчання, міняється режим праці й відпочинку, з'являються нові обов'язки. У вихованні молодших школярів великої уваги потребує формування патріотичних рис їхнього характеру: навичок поведінки, витривалості, чуйності, доброти і милосердя, вміння долати труднощі, вироблення цілеспрямованості, організованості, стійкої уваги.

Правильно організоване національно-патріотичне виховання формує повноцінну особистість. суверену індивідуальність яка цінує свою громадянську, національну й особисту гідність, совість і чесність [2].

Робота з виховання патріотизму охоплює всі види діяльності школярів: навчальну, ігрову, трудову, художню, спортивну, громадську. Вчителем використовуються найрізноманітніші форми роботи. Передусім, це навчальні заняття, на яких набуваються знання, що мають громадянське забарвлення. Значні можливості для формування громадянської культури мають екскурсії, походи, збирання краєзнавчих матеріалів, свята рідної мови, тематичні години, ситуаційно-рольові ігри на громадянські теми. А саме:

– бесіди – «Моя рідна Україна», «Знати і поважати Герб своєї Вітчизни, її прапор і гімн», «Державна символіка Батьківщини», «Твої права і обов'язки», «Рід, родина, рідня», «Патріотизм – нагальна потреба України».

Патріотичне виховання використовує такі засоби: національну символіку, народні прикмети, національні традиції, звичаї та обряди, народний календар, родовід, краєзнавство, фольклор та інше [4].

Будуть змінюватися часи, школа вирішуватиме нові завдання, проте актуальною є і буде одна проблема – виховання громадянина України, який знає і пам'ятає свій рід, материнську мову, цінує минуле і буде гідно творити майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Вишневецький О. Ще раз про народження громадянина // Освіта. – 2002. – № 8–9. – С. 6–7.
2. Гнатюк В. Управління системою національного виховання учнів початкової школи // початкова школа. – 2000. – № 4. – С. 1–3.
3. Демидова І. Ю. Національно-патріотичне виховання молодших школярів // позакласний час. – 2002. – № 21. – С.1–2 (вкладка).
4. Дітям про державну та народну символіку України / Упорядник Л. М. Римар. – Х.: Видавнича група «Основа», 2004. – С. 83.

Волошин Анатолій,

студент 2-ого курсу кафедри дошкільної і початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Україна

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Діяльність В. О. Сухомлинського (1918–1970 рр.), визначного педагога, дитячого письменника початку ХХ ст., увійшла до історії вітчизняної педагогічної думки помітною сторінкою. Його педагогічні, публіцистичні та літературні праці й учительський досвід посутньо вплинули на практичну роботу школи, збагатили педагогіку України новими положеннями й думками. Для більшості вчителів, батьків, керівників органів народної освіти, громадськості праці видатного педагога стали порадами й помічниками у розв'язанні актуальних проблем виховання й освіти молоді.

Провідне місце в студіях науковця посідає ідея гуманізму, людяності та добротності. Педагог переконливо доводив, що гуманізм, людяність виховують через творення добра для людей. Цій проблемі присвячено низку робіт ученого.

У праці «Як виховати справжню людину» [5] схарактеризовано моральний ідеал, який увібрав найкращі риси менталітету українського народу, описано конкретні принципи, істини, повчання, настанови, рекомендації тощо. Крім того, проаналізовано зміст і методику роботи, спрямовану на виховання в дітей любові до Батьківщини й громадянства, адекватного ставлення до людей та відчуття обов'язку перед ними, поваги до батьків, рідних, близьких, розуміння життя, добра і зла, виховання високих моральних якостей і норм поведінки тощо. На підставі багаторічної практичної роботи в школі автор уперше у вітчизняній педагогіці докладно з'ясував сутність таких понять, як людяність, патріотизм, відповідальність, гідність, терпимість, тактовність тощо. Дослідник проілюстрував конкретними прикладами методику утвердження в юних душах почуття совісті, сорому, справедливості, скромності, щедрості, милосердя. Деталізовано й методику формування найтонших сфер морального життя людини – материнського та батьківського виховання, поважного ставлення до батьків, старших членів родини, предків [3, с. 59].

Розвиваючи ідеї загальнолюдських моральних цінностей як основи формування духовності людини, В. О. Сухомлинський запропонував своєрідну

програму морального виховання школярів: «Ти живеш серед людей. Не забувай, що кожний твій вчинок, кожне твоє бажання позначається на людях, що тебе оточують. Знай, що є межа між тим, що тобі хочеться, і тим що можна. Перевірй свої вчинки... Роби все так, щоб людям, які тебе оточують, було добре. Ти користуєшся благами, створеними іншими людьми. Люди дають тобі щастя дитинства. Плати їм за це добром. Усі блага і радощі життя створюються працею. Без праці не можна чесно жити... Нероба, дармоїд – це трутень, що пожирає мед працьовитих бджіл. Навчання – твоя перша праця. Йдучи до школи, ти йдеш на роботу. Будь добрим і чуйним до людей. Допмагай слабким і беззахисним, товаришу в біді. Не завдавай людям прикrostі. Поважай та шануй матір і батька, вони дали тобі життя, вони виховують тебе, вони хочуть, щоб ти став чесним громадянином, людиною з добрим серцем і чистою душею. Не будь байдужим до зла. Борись проти зла, обману, несправедливості. Будь непримиримим до того, хто прагне жити за рахунок інших людей, завдає лиха іншим людям, обкрадає суспільство [2, с. 161–165].

Ці та інші мудрі моральні сентенції – переконливі, доступні для сприйняття, легкі для запам'ятовування, спонукають до роздумів, доброчинності. Засвоєння дітьми азбуки моральної культури дає їм змогу олюднювати свої вчинки, опановувати духовні цінності свого народу, розуміти мету й сенс життя.

Мистецтво виховання моральних цінностей молодших школярів, згідно з міркуваннями В. О. Сухомлинського, містить, насамперед, мистецтво говорити, звертатися до людського серця: «Я твердо переконаний, що багато шкільних конфліктів, які нерідко закінчуються великою бідною, починаються з невміння вчителя говорити з учнями» [4, с. 321].

Отже, проблема морального виховання дітей молодшого шкільного віку передбачає органічне поєднання найбільш адекватних вимогам початкової школи методів, форм і засобів морального виховання, лише в органічній єдності можна виховати людину з високими моральними переконаннями. В. Сухомлинський прагнув того, щоб у молодших школярів за допомогою слова вчителя, прикладу в дитячій душі утверджувалися моральні цінності, які вироблені тисячолітньою історією народу. Характеризуючи моральні цінності на конкретних прикладах, педагог розвивав і збагачував духовне життя дитини.

Видатний педагог був глибоко переконаний у тому, що моральні цінності розвиваються в суспільстві спонтанно: моральні норми пропонують вироблені, закріплені в досвіді зразки регулювання людських стосунків. Особливості моральності, на думку В. Сухомлинського, полягають у тому, що моральність підносить особистість, пронизує мотивацію її діяльності такими цінностями, як: обов'язок, чесність, совість, справедливість; пробуджує почуття, звернені до таких якостей людини, як гордість, почуття власної гідності; моральні норми здійснюються завжди в складній боротьбі мотивів, постійному напруженні духовних сил; моральні норми, вимоги до людини формуються на різних рівнях соціального розвитку [1, с. 29].

Аналіз спадщини В. О. Сухомлинського дає підстави підсумувати, що впродовж усієї педагогічної діяльності дослідник приділяв виняткову увагу

всесторонньому розвитку особистості в різних видах діяльності, постійному і планомірному формуванню пізнавальних здібностей дітей.

Список використаних джерел:

1. Бондар Л. С. Виховання моральних цінностей у школярів у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського. / Л. С. Бондар, А. І. Кузьмінський, Л. І. Прокопенко. – Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 160 с.
2. Державна національна програма «Овіта» (Україна ХХІ століття) // Освіта. – 1993. – № 44–46. – 62 с.
3. Ляховець О. О. Формування в учнів початкової школи загальнолюдських моральних цінностей (кінець ХХ – поч. ХХІ ст.): дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Олеся Олександрівна Ляховець; Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2014. – 256 с.
4. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О. В. Сухомлинська. – К.: АПН, 2003. – 68 с.
5. Сухомлинський В. Слово про слово / В. Сухомлинський // Вибр. твори: у 5-ти т. – Т. 5. – К., 1977. – С. 160–167.

Данилюк Оксана,

к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філології та методики початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Україна

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКИХ ІНТЕРЕСІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Розвиток інтересу до читання художньої літератури є одним із першочерговим завдань сучасної початкової школи. Ця проблема особливо постала в нас час, коли доленосні політичні і соціально-економічні перетворення нашарувалися на низку проблем, обумовлених процесами глобалізації та деградації суспільної моралі. Диктат переваг матеріальних цінностей і девальвація духовних, брак милосердя і взаємоповаги, свавілля та безкарність у стосунках між людьми, соціально-побутові труднощі, засилля інформаційного простору та соціальних мереж аморальними сценами насильства, гонитви за збагаченням, бездуховними кінофільмами, масове просування на ринок беззмістовних комп'ютерних ігор – усі ці чинники вкрай негативно впливають на інтерес учнів не лише до читання художніх творів, а й до читання взагалі.

«Слово... Як воно потрібне дитині кожної хвилини – і тоді, коли вона навчається, і коли втішається радіщами життя, і тоді, коли її серце стискає сум» [1, с. 161]. У цих словах В. Сухомлинського криється глибинна значимість слова в житті дитини. Залучення молодших школярів до художньої літератури як до мистецтва слова, розвиток та виховання учнів її засобами – одна із важливих і складних проблем сучасної школи. Мистецтво слова дозволяє розкривати перед учнями багаті художньо-пізнавальні можливості, навчати школярів сприймати через літературний твір навколишній світ, одержувати від читання глибоку естетичну насолоду.

Для теоретичного осмислення порушеної нами проблеми важливе значення мають педагогічні дослідження П. Афанасьєва, В. Вахтерова, В. Горєцького,

Г. Граник, О. Джежелей, Л. Іванової, Г. Коваль, Я. Кодлюк, А. Копчук, Н. Молдавської, М. Наумчук, О. Нікіфорової, І. Постоловського, С. Редозубова, М. Рубінштейна, О. Савченко, Н. Светловської, Т. Суржук, Г. Ткачук, В. Трунової, Н. Щепетової, Н. Щербакової та ін.

Значним внеском у вивчення літературного краєзнавства в навчально-виховний процес є наукові дослідження вчених-методистів Н. Волошиної, М. Горди, А. Лисенко, В. Неділько, Є. Пасічник, С. Пультера, Г. Самойленко, Б. Степанишина, В. Шульженко та інших. Адже літературне краєзнавство розкриває великі можливості для інтелектуального, морального та естетичного розвитку.

Критичний аналіз науково-методичної літератури дає підставу зробити висновок про відсутність методичної системи, яка передбачає практичне ознайомлення учнів початкової школи з літературою рідного краю, використання оптимальних методів і прийомів роботи з текстом художнього твору, спрямованих на формування читацьких інтересів молодших школярів. Метою нашої статті є аналіз сучасного стану використання літературного краєзнавства як важливого засобу підвищення інтересу до читання учнів початкової школи.

Особливе значення у формуванні читацьких інтересів молодших, а відтак і відкритті ними глибинного світу слова має література рідного краю. Впливаючи на свідомість дитини, література рідного краю дозволяє формувати майбутню особистість, не лише даючи їм естетичну насолоду, але й створюючи необхідні передумови для утвердження високих моральних якостей. Як зазначав Іван Франко, «Кожен чільний письменник – чи він слов'янин, чи німець, чи француз, чи скандинавець, – є наче дерево, що своїм корінням впивається якомога глибше і міцніше в свій рідний, національний ґрунт, намагається ввіссати в себе і переварити в собі якнайбільше його живих соків, а своїм пнем і кроною поринає в інтернаціональній атмосфері ідейних інтересів, наукових, суспільних, естетичних і моральних змагань. Тільки той письменник може... мати якесь значення, хто має і вміє цілій освіченій людськості сказати якесь своє слово в такій формі, яка б найбільше відповідала його національній вдачі» [2].

Література рідного краю є ефективним засоби свідомого впливу на чуттєву сферу особистості ще й тому, що написана вона рідною мовою, в ній використовуються терміни та назви, знайомі школярам ще з раннього дитинства, і йдеться в ній, як правило, про події, зрозумілі та відомі підростаючому поколінню не лише з розповідей старших, але і на підставі власних спостережень. Тому фахівці психолого-педагогічної науки цілком слушно наголошують, що основою формування позитивних рис особистості виступає єдність свідомості, почуттів і поведінки. Відповідно, цей симбіоз стає фундаментом формування естетичних цінностей. Оскільки засвоюються ці цінності в особливому психо-емоційному стані, а не шляхом логічного запам'ятовування, то розвиток учнів початкової школи передбачає переживання дітьми позитивних емоцій, відтак, стає імпульсом до навчання та виховання. Є глибокий сенс у тому, що якраз цей етап навчання та виховання школярів і покликаний створити в них засади естетичної культури.

Виховати інтерес учнів до читання художньої літератури означає розкрити перед учнями багаті художньо-пізнавальні можливості, навчити школярів сприймати через літературний твір навколишній світ, одержувати від читання глибоку естетичну насолоду, і, найголовніше, – позбутися байдужості до вивчення художньої літератури. Діяльність на уроках читання повинна зацікавлювати учнів художнім матеріалом, сприяти атмосфері невимушеності на уроці, творчому підходу до аналізу твору, забезпеченню емоційно-естетичного сприймання тексту, розвитку художнього (образного) мислення, комплексному впливу мистецтва слова на розвиток творчої активності учнів.

Важливо, щоб учні виступали в ролі дослідників, разом з учителем проникали у суперечливий і таємничий світ художнього творення. Матеріал рідної місцевості, знання і враження, набуті в процесі літературно-краєзнавчої роботи, полегшують сприймання творів художньої літератури, допомагають їм глибше зрозуміти мистецькі цінності, розібратися в багатогранному світі мистецтва.

Основними методами та формами організації навчання на уроках літератури рідного краю можуть бути краєзнавча бесіда, уроки-спілкування за прочитаним твором чи творчістю письменника, очна та заочна екскурсії, інсценізація, конкурс знавців літературного краєзнавства, дослідно-пошукова робота в бібліотеці, музеї, зустрічі та листування з письменниками тощо.

Література рідного краю, як своєрідна форма відображення й пізнання навколишнього світу через художні образи, стала системоутворювальним засобом впливу на процес формування читацьких інтересів молодших школярів. Дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої нами проблеми. Перспективними є вивчення специфіки формування інтересу до читання учнів початкової школи, а також питання підготовки студентів до літературно-краєзнавчої роботи.

Список використаних джерел:

1. Сухомлинський В. О. Казки школи під голубим небом / В. О. Сухомлинський. – К.: Освіта, 1991. – 191 с.
2. Електронний ресурс: <http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php>

Дем'яненко Жанна,
аспірант кафедри дошкільної і початкової освіти
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького,
Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Головною метою професійного саморозвитку майбутнього вчителя є формування та вдосконалення власних професійних параметрів для підвищення рівня педагогічного впливу на почуття учнів.

Учитель початкової школи повинен володіти основами економічних знань, вміннями організаційної та виховної роботи, високою культурою, добре володіти іноземною мовою, бути ініціативним і відповідальним, мати потребу у постійному збагаченні і оновленні знань, бути здатним до інновацій, також

володіти комп'ютерною технікою. Застосування комп'ютерно-інформаційних технологій у школі зумовлює зміни змісту підготовки майбутнього вчителя. Використання нових інформаційних технологій можна розглядати з двох позицій: з одного боку, вміння використовувати комп'ютерні засоби входить до складу професійних умінь сучасного вчителя початкової школи. Тому однією з ознак готовності до впровадження педагогічних технологій та здійснення інноваційної діяльності є високий рівень володіння новими інформаційними технологіями. З іншого боку, використання сучасних комп'ютерних засобів розвиває гнучкість мислення, готує до постійного отримання нових знань тощо. Здійснення цього відбувається за рахунок різноманітності програмних засобів, які застосовуються використання довідкових та інформаційно-пошукових систем, значних можливостей комп'ютерної техніки [3, с. 119–127].

Забезпечення ефективної освіти протягом життя неможливе без обміну інформацією між фахівцями. У педагогічній діяльності обмін ідеями, розробками, результатами власних методичних розвідок дозволяє вчителю підвищити свій професійний рівень, а також зменшити витрати часу на роботу яка можливо раніше була виконана іншими. Такий обмін може відбуватись як і в традиційній формі, так і в електронній. Електронна форма передачі інформації в цьому випадку матиме низку переваг. Матеріали будуть швидше передаватися, збільшиться коло фахівців, які можуть їх отримати, розшириться географія спілкування. Але це відбуватиметься лише за умови володіння вчителем комунікаційними можливостями комп'ютерної техніки. Провідну роль при цьому відіграватимуть уміння здійснювати пошук інформації в мережі Інтернет та на електронних носіях інформації. Кількість інформації яка публікується в Інтернеті постійно зростає. Частина її стосується діяльності педагога. Студенти можуть знайти результати роботи передових методичних об'єднань учителів, інформацію про нові підручники, посібники та програмні засоби, нові прикладні програми, графічні та звукові фрагменти, які можна використати у власних розробках уроків. Проте пошук потрібної інформації ускладнюється високим рівнем «інформаційного шуму» [2, с. 102–147].

У процесі вивчення лише нових інформаційних технологій у студентів не можуть бути повністю сформовані вміння застосовувати комп'ютерну техніку в своїй майбутній професійній діяльності в тому числі й на уроці в початковій школі. Тим більше, що технічні та програмні засоби, а також зміст навчання будуть надалі оновлюватися. Тому в такій ситуації первинними мають бути вміння готувати та проводити заняття, визначати методичні підходи до вивчення конкретної теми, знання методики викладання предметів початкової школи. Водночас фахові методики під впливом інформатизації суспільства та освіти зазнають певних змін які обов'язково повинні бути відображені в змісті оновлених предметів. У цьому інтегрувальну роль може відігравати саме предмет «Нові інформаційні технології».

Зміст предметів інформатичного напрямку з часом оновлюється. Початок широкого розповсюдження мережі Інтернет на початку 90-х років, зумовив включення у навчальні програми відповідного розділу. Нині цей розділ є одним із ключових при вивченні інформаційних технологій. Саме вміння отримувати

інформацію засобами інформаційно-пошукових систем та здійснювати обмін інформацією за допомогою служб Інтернет є важливим критерієм готовності сучасного педагога до використання інформаційних технологій. Оновлення змісту зазнають й інші предмети. Відзначимо, що зростання кількості комп'ютерної техніки серед широких верств населення призвело до необхідності врахування її впливів на фізичне та психічне здоров'я дітей, а це вимагає включення до змісту предмета «Анатомія, фізіологія та шкільна гігієна» відповідної теми. Впровадження нових інформаційних технологій у навчальний процес початкової школи оновлює зміст методик викладання математики, української мови, іноземної мови тощо [1, с. 135–144].

Потрібно розділити вивчення власне комп'ютерних засобів та їх використання як інноваційної технології при вивченні інших предметів. Застосування інформаційних технологій може природно інтегруватися в інші педагогічні технології, зокрема й інноваційні.

Список використаних джерел:

1. Дегтярьова Г. А. Інформаційні технології як засіб гуманізації навчально-виховного процесу / Г. А. Дегтярьова // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова. – Випуск 7. – 2003. – 263 с.
2. Морзе Н. В. Система методичної підготовки майбутнього вчителя інформатики в педагогічних університетах : дис. д-ра пед. наук : 13.00.02 / Н. В. Морзе . – К., 2003. – 452 с.
3. Смирнова І. М. Технологія навчання майбутніх учителів початкової школи як фактор формування їх інформаційної культури / І. М. Смирнова // Наука і сучасність Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. – К.: НПУ, 2002. – Т. XXXI. – С. 119–127.

Жила Ксенія,

*магістрант факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
Україна*

*Науковий керівник: **Осадченко Інна Іванівна,***

*д. п. н., професор кафедри теорії та методики початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПЕДАГОГІЧНА СИТУАЦІЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

З точки зору системного підходу, дидактичною одиницею у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи є педагогічна ситуація, що поєднує у собі елемент змісту навчання і його дидактико-організаційної характеристики. На наш погляд, це цілком правомірно для педагогічної ситуації у підготовці майбутніх учителів початкової школи, де процес розв'язання ситуації спрямований на формування у студентів професійних знань, умінь та навичок. Педагогічна ситуація, яка використовується для навчання майбутнього вчителя початкової школи як дидактична одиниця, складає основу навчального процесу.

Спробуємо визначити всі можливі характеристики цього педагогічного поняття та на основі аналізу науково-педагогічних джерел схарактеризувати

педагогічну ситуацію як дидактичну одиницю використання ситуаційних завдань у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи.

Нині набули популярності статті і посібники, де містяться теоретичні положення та методичні рекомендації щодо розв'язання педагогічних ситуацій (Н. Боритко, О. Матюшин, І. Старіков, О. Фурман та ін.), збірники педагогічних ситуацій з описом їх розв'язання (К. Ащеулова, Є. Болдін, Т. Бурдигіна та ін.). Однак у них відсутнє тлумачення самого поняття «педагогічна ситуація». Спроби класифікувати педагогічні ситуації, дати їх видову характеристику були у різні періоди зроблені І. Бехом, О. Богдановою, Н. Бордовською, О. Власенко, Т. Гуковою, Р. Карпюком, О. Коберником, В. Ковальчук, А. Реаном, В. Сластьоніним, Т. Тамбовкіною та ін. Однак, здійснений аналіз наукових джерел останніх років, свідчить, що нині єдиної класифікації педагогічних ситуацій не існує.

Первинною одиницею роботи студента і викладача є педагогічна ситуація, що є достатньо суперечливою за своєю природою, бо містить у собі набір конкретних ознак і можливостей дидактичного плану: «імпульс і «енергетику», необхідну для розгортання змістових резервів освіти в її динаміці і розвитку [9, с. 28].

Поняття «педагогічна ситуація», утворюючись від первинного терміна «ситуація», з точки зору системного, синергетичного та історичного підходів, має усі ознаки категорії, елементом якої є. Поняття «педагогічна ситуація» може вживатися як у конкретному розумінні – обставин, що виникли в окремий момент за участі суб'єктів (суб'єкта) педагогічного процесу, так і для означення масштабної ситуації – обставин, що виникли у сфері педагогіки і пов'язані з школою загалом, областю, державою тощо. Безперечно, педагогічною є лише така ситуація, виникнення та перебіг якої пов'язано з педагогічним процесом.

Таким чином, під педагогічною ситуацією розуміємо сукупність суперечливих обставин, які виникають у педагогічному процесі внаслідок діяльності та вчинків його суб'єктів, вимагаючи від них прийняття обґрунтованого рішення, без якого неможливий подальший розвиток педагогічного процесу. Педагогічна ситуація пропонується для розв'язання студентами у вигляді усного чи письмового опису.

Окремі дослідники, наприклад, Р. Карпюк, вважають, що більшість педагогічних ситуацій відображають глибинні процеси педагогічного середовища, передусім, щодо стосунків суб'єктів навчання. Тому за кожною ситуацією треба бачити сигнал про негативні чинники у формуванні або окремо взятого суб'єкта навчання, або колективу в цілому [6, с. 41]. Аналогічно Н. Боритко [7] наголошує на тому, що у основі кожної педагогічної ситуації лежить конфлікт. Зважаючи на той факт, що конфлікт – «зіткнення, боротьба протилежних поглядів; серйозне непорозуміння, суперечка» [3, с. 381], вони наполягають, що педагогу потрібно навчитися забезпечувати навчально-виховний процес від такого розвитку подій: переходу педагогічної ситуації на рівень конфлікту.

Таким чином, стрижнем педагогічної ситуації є процес суб'єктної взаємодії, інколи суперечливий, під час навчання і виховання. Проте, вважаємо недоречним ототожнювати педагогічну ситуацію із конфліктом.

У цілому, проведені дослідження дозволили запропонувати власні підходи до класифікації педагогічних ситуацій. Нами уточнено такі групи ситуацій, що характеризуються за:

1. Масштабністю значення: масштабні або глобальні (соціокультурна, політична, екологічна тощо ситуація у межах планетарного значення) та епізодичні (миттєві, моментальні).

2. Сферою виникнення: життєві (запізнення на автобус; обрахування у магазині тощо) та професійні (педагогічні, лікарські, водійські, юридичні тощо).

3. Характером перебігу: позитивні та негативні; проблемні та успіху.

4. Середовищем виникнення: домашні, шкільні, позашкільні.

5. Ступенем складності: прості; складні двоступеневі або двомоментні, коли одна ситуація поступово переходить у іншу, однак роз'єднати їх недоречно, бо порушиться логіка перебігу подій, а рішення буде неповноцінним; багатомоментні, що охоплюють кілька ситуацій, які відбулися водночас або за мінімальний проміжок часу і щільно пов'язані між собою однією причиною.

6. Способом виникнення: заплановані (продумані, ініційовані одним або кількома учасниками педагогічного процесу) та спонтанні.

7. Міжособистісною комунікацією учасників (у різних поєднаннях з урахуванням кількості учасників): учень ↔ учень, учитель ↔ учень, батьки ↔ учень, учитель ↔ учитель, учитель ↔ батьки, адміністрація ↔ учитель, адміністрація ↔ учень, адміністрація ↔ батьки.

8. Характером змісту: дидактична або навчальна, що має предметну сферу виникнення – математична, мовна, трудового навчання і стосується власне навчального матеріалу; виховна, наприклад, дисциплінарна, правова, комунікативно-конфліктна; соціальна, що спричинена соціальною несумісністю учасників; медична – пов'язана із виникненням проблем із здоров'ям, завданням фізичної чи психологічної шкоди; побутово-технічна – виникнення проблем у докільці та з технічними засобами; курйозна – мовленнєві обмовки тощо.

До того ж задача – явище вторинне, у порівнянні із педагогічною ситуацією, оскільки може виникнути тільки на її ґрунті. Послідовна реалізація у дослідженні проблемно-задачного підходу потребує визначення категорій «ситуаційна проблема», «ситуаційна задача» та їх варіантів стосовно педагогічної ситуації: «проблемна ситуація», «педагогічна задача» тощо. Наголосимо, що вживатимемо надалі терміни саме із ключовим словом «ситуаційна», щоб підкреслити конкретність аналізу не в цілому педагогічної діяльності вчителя початкової школи, а лише її моменту – педагогічної ситуації.

Задача тлумачиться дослідниками як проблема, що підлягає аналізу та розв'язанню; доручення, завдання [8, с. 388]; висунута за певних умов мета діяльності для її досягнення. Проблема – (від гр. *problēma* – задача, завдання) складне питання, яке потребує розв'язання; наявність суперечливої ситуації [4,

с. 371]. Стосовно навчання найчастіше виокремлюють проблемну ситуацію, ототожнюючи її із пізнавальною ситуацією (конкретним моментом пізнавальної діяльності) у контексті проблемного навчання. Отже, ситуаційна проблема – певна суперечність, виявлена у процесі розв'язання педагогічної ситуації. Вона актуалізує рівень наявних у студентів для її вирішення знань і умінь, просуваючи їх від відомого до невідомого.

Оскільки зазначені поняття тлумачаться в наукових джерелах: «проблема» як «задача», а «задача» як «проблема», тобто взаємототожно, то слушним є висновок, що «задача відноситься до проблеми як частина до свого цілого, одночасно складаючи собою мінімально можливу неподільну цілісність... задача є умовою розв'язання проблеми, а також засобом, за допомогою якого проблема розв'язується» [9, с. 34]. Тому задача у навчанні – «сміслова конструкція, яка містить установку на пошук результату...» [10, с. 154]; будь-яке незрозуміле питання, на яке треба шукати відповідь [1, с. 458]. Задача у згаданому контексті характеризується не у вузькому методичному розумінні, а у широкому психологічному розумінні як мета (ціль), поставлена у конкретній ситуації, або як вимога, яка виражає необхідність перетворення ситуації для отримання бажаних результатів [2, с. 23]. Коли суб'єкт приймає рішення, його рівень мислення нерідко трактується як «здатність вирішувати задачі». Будь-яка задача, що висувається перед студентом завжди суперечлива за своєю природою: синтезує досягнуте і орієнтує на формування нових способів дій, які стають не лише знаннями і способами діяльності, але й новим рівнем розвитку.

Таким чином, розв'язавши ситуаційну задачу, майбутній учитель початкової школи усуває ситуаційну проблему, здобуваючи на основі наявних знань і умінь – нові знання, уміння й навички. Завдяки цьому, він переходить на вищий рівень: від відомого до невідомого, і це «невідоме» стає його новою ситуаційною задачею. Вказане відображає проблемно-пізнавальний характер ситуаційної задачі, яка є чітко окресленим і об'єктом, і засобом навчальної діяльності майбутніх учителів початкової школи. Отже, ситуаційна задача – це пізнавальна мета, яку ставить перед собою майбутній учитель початкової школи з урахуванням суперечностей, які виникають у результаті аналізу ситуації, – прийняття рішення, розв'язання педагогічної ситуації. Таким чином, автори розглядають ситуаційну задачу – як узагальнювальну категорію щодо ситуаційного завдання. З цього приводу зауважимо, що, по-перше, дидактичні категорії «завдання» та «задача», можуть бути взаємопідрядними (задача – як компонент завдання, та, навпаки, завдання розв'язати задачу); по-друге, з тієї самої взаємопідрядної причини, недоречно ототожнювати поняття «запитання» та «завдання»; по-третє, задача однозначно містить навчальну проблему, оскільки це – її сутність, отже, діагностувальні задачі – також проблемні.

Отож, майбутні вчителі початкової школи у процесі розв'язання педагогічної ситуації і пошуку її рішення формулюють ситуаційну задачу. Подолати суперечність (у проблемній педагогічній ситуації) або з'ясувати залежність (у педагогічній ситуації успіху), що виявляє характер взаємодії суб'єктів або

педагогічних явищ ситуації, і є результатом її розв'язання – прийняттям рішення.

Отже, спираючись на результати здійсненого аналізу наукових джерел, під ситуаційним завданням розуміємо дидактично обумовлений зміст та обсяг навчальної діяльності майбутніх учителів початкової школи щодо розв'язання педагогічної ситуації (виокремлення у процесі її аналізу ситуаційної проблеми та вирішення ситуаційної задачі). Навчання в умовах використання ситуаційних завдань у підготовці майбутніх учителів початкової школи передбачає побудову дидактичної моделі навчання студентів на основі сукупності педагогічних ситуацій, на базі яких розробляються ситуаційні завдання, що моделюють ситуаційний складник майбутньої професійної діяльності вчителя початкової школи. Водночас, зазначене передбачає розуміння навчальної педагогічної ситуації, яку треба розв'язати, виконуючи ситуаційне завдання, як моделі діяльності, що складається із мотиву, мети, сутнісного змісту, чіткого формулювання проблеми, варіативних шляхів прийняття рішення щодо педагогічної ситуації. Педагогічна ситуація виступає первинною дидактичною одиницею використання ситуаційних завдань. Саме використання ситуаційних завдань дає можливість створення у ВНЗ навчального середовища максимально наближеного до професійної діяльності майбутнього вчителя початкової школи як ситуаційної.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. Методологія / С. Гончаренко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремінь. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 498–500.
2. Духавнева А. В. Игровые технологии / А. В. Духавнева // Педагогические технологии: учеб. пособие для студентов педагогических специальностей / под общ. ред. В. С. Кукушина. – изд. 4-е, перераб. и доп. – Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ»; Феникс, 2010. – С. 83–90.
3. Жук Ю. Засоби навчання / Жук Ю. // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремінь. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 313–314.
4. Лізвінський В. Л. Дидактичні основи відбору та структурування навчального матеріалу для вузівського підручника з педагогіки / В. Л. Лізвінський // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. / ред. кол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 4(57). – С. 218–224.
5. Матвієнко О. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня: // дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Матвієнко Олена Валеріївна. – К., 2010. – 496 с.
6. Ничкало Н. Г. Психологія для всіх і кожного / Н. Г. Ничкало // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – № 7. – С. 12–17.
7. Панасюк І. В. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до застосування тренінгів у навчальному процесі загальноосвітньої школи: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Панасюк Ірина В'ячеславівна. – Одеса, 2009. – 252 с.
8. Педагогічна культура вчителя: навч. посіб. / П. М. Щербань, С. В. Шейко, М. П. Щербань та ін.; за ред. П. М. Щербаня. – К.: Вища шк., 2010. – 167 с.
10. Психолого-педагогический практикум: учеб пособие для студ. высш. учеб. заведений / [Л. С. Подымова, Л. И. Духова, Е. А. Ларина, О. А. Шиян]; под ред. В. А. Сластенина. – 5-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 224 с.
11. Радул В. В. Деякі аспекти професійної соціалізації вчителя / Радул В. В. // Шлях освіти. – 2012. – № 3. – С. 2–6.

Квасюк Тетяна,

магістрант факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, Україна

Науковий керівник: Осадченко Інна Іванівна,

д. п. н., професор кафедри теорії та методики початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО НАСТУПНОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ТА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Проблема формування ціннісних орієнтацій старших дошкільників молодших школярів на найвищі національно-патріотичні вартості набуває загальнодержавного значення, адже рівень духовності та моралі, культурні запити й потреби сучасних дітей – найбільш вагомими важелі національного виховання, які забезпечують збереження й примноження потенціалу матеріальних і соціально-духовних багатств суспільства. Формування патріотизму молоді є одним з пріоритетів державної гуманітарної політики. Сучасне освітянське законодавство: закон України «Про освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті та ін. актуалізують пошук шляхів формування національно-патріотичних цінностей молоді.

Для розкриття зазначеної проблеми важливе значення мають дослідження таких вчених, як: Г. Гуменюк, В. Каюкова, В. Кіндратова, О. Коркішко, О. Красовська, В. Коваль, І. Охрименко, Р. Петронговський, В. Стрельчук, Н. Христич та ін. Вчені досліджують національну самосвідомість молодих поколінь як громадянську цінність, акцентують увагу на формуванні ціннісних орієнтацій на національні вартості українського народу вихованців різного віку.

Мета статті – з'ясувати шляхи здійснення формування національно-патріотичної самосвідомості старших дошкільників та молодших школярів.

Патріотичне виховання – це формування патріотичних почуттів, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання української держави. Наукові дослідження доводять, що учень повинен знаходитись під постійним виховним впливом матеріальної і духовної культури свого народу. Виховання патріотизму у сучасній школі має величезне значення, оскільки мова йде про долі сьогоденного і майбутнього поколінь, адже учні повинні не тільки володіти належним об'ємом знань, а й стати зрілими духовно і інтелектуально. Вчитель повинен поступово і неухильно формувати в учнів любов до своєї Батьківщини. Патріотичне виховання повинно органічно входити в усі шкільні дисципліни і здійснюватися у процесі навчання шляхом інтеграції [1].

Національно-патріотичне виховання учнів початкової школи здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності як провідної шляхом внесення ціннісних складових у зміст навчальних предметів, відведення належного місця «спільно-взаємодіючій діяльності» як на уроках, так і в позаурочний час; гуманізації взаємин у системах «учитель-учень» «учень-учень»; використання вчителем демократичного стилю спілкування з учнями; створення умов для

творчої самореалізації кожної особистості. У молодшому шкільному віці важливо формувати здатність дитини пізнавати себе як члена сім'ї; родини, дитячого угруповання; як учня, жителя міста чи села; виховувати у неї любов до рідного дому, краю, вулиці, своєї країни, її природи, рідного слова, побуту, традицій. У початковій школі соціальна і громадянська компетентності як ключові є міждисциплінарними та інтегруються через усі освітні галузі і спрямовуються на соціалізацію особистості, набуття громадянських якостей, дотримання соціальних норм і правил [3].

Отже, однією з найважливіших громадянських рис особистості є сформованість національної самосвідомості, патріотичних почуттів до рідної землі, свого народу, готовності до подвигу. У процесі виховання патріотичних почуттів важливо підтримувати в дітях інтерес до подій та явищ суспільного життя, говорити з ними про те, що їх цікавить, адже прилучаючи дітей до традицій, дорослі тим самим прилучають їх до життя народу, всієї країни.

Список використаних джерел:

1. Мартинюк І. В. Національне виховання: Теорія і методологія: Метод. посібник. – К.: ІСДО, 1995. – 160 с.
2. Плекаємо патріотів України (збірка статей освітян Черкащини з досвіду патріотичного виховання). – Черкаси: Видавництво Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників, 2011. – 116 с.
3. Якименко С. І., Щербак І. В. Підготовка майбутнього вчителя до громадянського виховання учнів початкової школи. Монографія: – К.: Видавничий дім «Слово», 2011. – 240 с

Кіт Галина,

к. пед. н., доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Україна

ТЕХНОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ ВНЗ

Стандартизація освіти набуває все більшого поширення в освітньому просторі України. Впровадження освітніх стандартів у різних ланках освітнього процесу вимагає змін в діяльності всіх його учасників, орієнтації на нові ідеї, підходи, тенденції. Освітні стандарти покликані сприяти реформуванню галузі, особливо вищої її ланки, яка відіграє стабілізувальну і регламентувальну ролі у збереженні єдиного освітнього простору держави.

Основою галузевих стандартів вищої педагогічної освіти нового покоління є компетентнісний підхід. Якість підготовки випускника ВНЗ ставиться у відповідність до сформованих у нього соціально-особистісних, загальнонаукових, інструментальних та професійних компетенцій. Таким чином, нові освітні стандарти вимагають орієнтації на компетентнісний підхід, переходу до компетентнісно орієнтованої освіти. В. Лунячек наголошує, що у ХХІ столітті компетентнісний підхід є методологією, яка активно впливає на професійну підготовку фахівців у вищих навчальних закладах [2]. О. Савченко, характеризуючи компетентнісну освіту, визначає її як особистісно-діяльнісну,

результативну освіту, яка робить акцент на здатності особи до практичної діяльності [1].

Оскільки компетенції формуються у навчальному процесі, важливим є визначення його цільових установок, змісту, вибраних чи інших форм, методів, засобів навчання.

Суттєвої трансформації зазнають освітні цілі. Підготовка вчителя з великим багажем знань змінюється на забезпечення умов для ефективного розвитку та саморозвитку кожного конкретного випускника вищого педагогічного навчального закладу. Зміна освітніх цілей вимагає нового змісту і технологічних механізмів підготовки майбутніх педагогів у ВНЗ.

Суттєвих змін зазнають форми та методи організації навчального процесу. У загальному обсязі підготовки студентів окреслюється тенденція до скорочення лекційного фонду та збільшення часу на самостійну роботу. На лекціях, побудованих з урахуванням принципу випереджального навчання, розглядаються лише ключові проблеми курсу, найновіші досягнення в конкретній галузі знань. Практичні й семінарські заняття з різних навчальних дисциплін наповнені формами і методами активного навчання.

Важливе місце в реалізації компетентнісного підходу, з урахуванням освітніх потреб, належить особистісно орієнтованим, ігровим та інформаційним технологіям, які набувають все більшої популярності. До них належать:

- інтерактивні технології: діалогічні методи навчання, семінари-дискусії, мозкові штурми, інтерактивні й імітаційні ігри, тренінги та ін.;
- практико орієнтовані технології: проблемне навчання, метод проектів, контекстне навчання, мікрвикладання та ін.;
- нові інформаційні технології: дистанційне навчання, комп'ютерне тестування, мультимедійні технології, проблемні медіа технології тощо.

Реалізації компетентнісного підходу значною мірою сприяє комп'ютеризація освітнього процесу у ВНЗ. Сучасне програмне забезпечення дозволяє ефективно використовувати комп'ютер для аналізу, розв'язання різноманітних педагогічних ситуацій, завдань, у тому числі і практичного характеру. За допомогою комп'ютера можна ефективно розвивати у студентів не тільки пізнавальні, але і професійні мотиви та інтереси, формувати системне мислення, давати цілісне уявлення про педагогічну діяльність, сприяти становленню загальнопедагогічних і навчальних умінь, ціннісних орієнтирів професійної діяльності.

Таким чином, наповнення освітнього простору ВНЗ новими освітніми технологіями, навчальним моделюванням і проектуванням, поєднанням навчання і дослідження забезпечить компетентнісну основу навчального процесу, формування майбутнього вчителя початкової школи відповідно до сучасних стандартів вищої педагогічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ: «К.І.С.», 2004.
2. Луначек В. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі – Режим доступу : kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2013-1/doc/4/01.pdf

Кондратенко Анастасія,

магістрант факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, Україна

*Науковий керівник: **Осадченко Інна Іванівна,***

д. п. н., професор кафедри теорії та методики початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ НАВЧАЛЬНОГО ТРЕНІНГУ

Інноваційні процеси в педагогіці та соціальному житті обумовлюють свого роду революцію в освіті. Мета вищого педагогічного навчального закладу – це професійна підготовка майбутнього учителя початкової школи, який має володіти не тільки репродуктивним, а й творчим типом мислення, миттєвою орієнтацією в педагогічній ситуації, вмінням її правильно оцінити та проаналізувати, а також ініціативою, самостійністю в прийнятті рішень.

Мета професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи є набором фінальних цілей освіти, які мають комплексний характер. Але є ще проміжні чи допоміжні цілі, які й виступають на перший план при формулюванні предметних цілей. Окремі предмети передбачають неоднаковий внесок в кінцеві цілі, а деякі предмети можуть взагалі не мати виходу на них. Необхідно будувати цілісну систему кінцевих і проміжних цілей – від моделі фахівця до поодиноких цілей окремих тем. З цієї системи виводиться набір предметів, які належить вивчати при підготовці фахівців того чи іншого педагогічного профілю. Підготовка спеціалістів в вищих навчальних закладах здійснюється на підставі семестрових навчальних планів із комплексом навчальних предметів до них.

Механізмом здійснення професійної підготовки студентів є навчально-виховний процес у вищій школі. Конструювання навчального процесу у вищих навчальних закладах виконується двома шляхами: навчання через інформацію та навчання через діяльність. Навчально-виховний процес містить такі форми організації навчання: лекції, семінарські, практичні і лабораторні заняття, навчальні практики, виробничу практику, переддипломну практику. Вища школа відрізняється від середніх навчальних закладів великим обсягом навчального матеріалу, самостійною навчальною діяльністю студентів протягом усього періоду навчання.

Навчальний процес у вищій школі будується таким чином, що аудиторні заняття фактично не передбачають організації роботи з міцного засвоєння матеріалу, що вивчається. Так, наприклад, завданням лекції є виклад знань викладачем, організація їх сприйняття та усвідомлення студентами. Семінарські, практичні та лабораторні заняття спрямовані на вироблення умінь і навичок застосування їх на практиці. Засвоєння вивченого матеріалу, підготовка до семінарів та лабораторних занять повинні відбуватися в процесі самостійної позааудиторної роботи.

Використання активних методів навчання під час проведення семінарських, практичних і лабораторних занять, дозволяє здійснити тренування студентів з метою формування у них вмінь і навичок виконання конкретних дій в межах

визначеного змісту навчальної дисципліни. Недоліками такого підходу є вузько змістовна орієнтація навчальної дисципліни, обмежене коло застосування методів навчання та відпрацювання конкретних вмінь і навичок, які є складовою окремих видів майбутньої професійної діяльності.

Метою різних видів практики є оволодіння майбутніми учителями початкової школи сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі майбутньої професії, формування у них професійних і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Виробничі практики є основною частиною практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Вони дозволяють здійснювати самостійну роботу на відповідній посаді, поглиблюючи і закріплюючи теоретичні знання та практичні навички за фахом, набуття досвіду організаційної та виховної роботи в колективі, уміння працювати з фактичним матеріалом. Внаслідок практичного навчання майбутні учителі початкової школи повинні оволодіти комплексними вміннями і навичками виконання великих за обсягом професійних видів робіт, передбачених кваліфікаційною характеристикою.

Особливості професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи полягають у тому, що професійна підготовка має спрямовуватися на формування здатності діяти у швидкозмінному зовнішньому професійному середовищі та враховувати еволюцію розвитку внутрішньої структури школи.

Круглова Наталія,

*магістрант факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
Україна*

*Науковий керівник: **Осадченко Інна Іванівна,***

д. п. н., професор кафедри теорії та методики початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Нові вимоги, що висуває держава до підготовки спеціалістів у різних галузях, зумовлюють пошук таких технологій навчання, які б відповідали світовому стандарту освіти, забезпечували підготовку майбутніх поколінь на високому професійному рівні.

Аналіз стану підготовки вчителя початкової школи показує, що зміна освітньої парадигми посилила увагу дослідників до питань філософії освіти і багатоаспектності вивчення змісту, методів та засобів професійної підготовки (А. Алексюк, В. Бондар, С. Вітвицька, О. Пехота, М. Шкіль, О. Ярошенко та ін.), системи психолого-педагогічної та методичної підготовки (К. Авраменко, Н. Дем'яненко, О. Пономарьова, С. Сисоева та ін.), формування творчої активності студентів, професійних якостей майбутніх фахівців, готовності до різних видів діяльності (О. Антонова, Л. Гусейнова, Г. Ніколаї, Г. Шевченко,

В. Шульгіна та ін.). Водночас проблемі підготовки вчителів початкової школи до застосування технології проектного навчання як педагогічній проблемі було приділено недостатньо уваги.

Зміни професійної освіти, засновані на пошуку сучасних ефективних інформаційних технологій, вимагають значного підвищення якості і ефективності навчально-виховного процесу підготовки майбутніх учителів. Особлива роль у школі належить учителю початкової школи, оскільки саме в молодшому шкільному віці закладається «фундамент» людської особистості.

Саме вчитель початкової школи, за напрямом своєї професійної діяльності, покликаний здійснювати взаємодію з учнями на ідеях гуманізму і прийняття дитини як унікальної, значущої, неповторної особистості та формувати з цією метою особливе розвивальне середовище. У сучасних умовах зростає роль освіти і культури, які, тільки перебуваючи в тісному взаємозв'язку, здатні залучати особистість до соціально культурного досвіду людства.

Якість підготовки майбутніх учителів початкової школи забезпечується обраною технологією, що застосовується у навчальному процесі.

В. Беспалько вважає, що педагогічна технологія – це проект певної педагогічної системи, що практично реалізується [1]. І. Лернер пов'язує педагогічну технологію з формуванням цілей через результати навчання [2].

Основним призначенням педагогічних технологій, на думку О. Савченко, має стати рух від «людини освіченої – до людини культури», тобто нині необхідно здійснити культуротворчий підхід до освіти [6].

Н. Ничкало розглядає технологію навчання як системний метод створення, застосування й визначення всього процесу навчання і засвоєння знань, з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії [4, с. 444].

Технологія проектного навчання не є принципово новою в освітній галузі. Проектність – один із вимірів культури минулого століття. Навіть у ХІХ столітті в США для навчання сільськогосподарських робітників стали використовувати проект на певну тему, в процесі яких учні отримували не лише теоретичні знання, а й набували практичних умінь [5, с. 1].

Першим увів поняття проекту, науково описав його та спробував класифікувати американський професор В. Кілпатрик.

Проектна технологія належить до групи технологій розвивального навчання. Поняття «розвивальне навчання» увели психологи. Засновниками його були Л. Виготський, А. Леонт'єв, Д. Ельконін, Л. Занков, В. Занков, В. Давидов та їхні послідовники. Кожен з цих учених працював над проблемою удосконалення навчального процесу.

У процесі застосування технології проектного навчання вчителем початкової школи вирішується низка різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань: розвиваються пізнавальні навички учнів, формується вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, активно розвивається критичне мислення тощо.

У процесі організації навчального проектування вчитель виконує такі функції: допомагає учням у пошуку джерел, необхідних їм у роботі над проектом, координує увесь процес роботи над проектом, підтримує і заохочує

учнів. Треба вміти допомогти молодшому школяреві, не виконуючи роботи замість нього. Учитель повинен не лише добре знати свій навчальний предмет, а й бути компетентним в інших галузях науки, бачити точки їх зіткнення. Педагог повинен добре знати своїх учнів, їхні можливості, інтереси, бажання. Психологічна грамотність і компетентність учителя вкрай важливі для організації проектної діяльності молодших школярів. Керівник повинен бути комунікабельним, особливо у процесі організації міжрегіональних проектів, емпатійним, толерантним. Особливу роль відіграють креативні здібності вчителя, його творчий потенціал, досвід творчої діяльності. Вчитель впливає на учнів яскравістю власної індивідуальності. [3].

У процесі проектної діяльності важливо, щоб студенти усвідомили необхідність оволодіння алгоритмом організації проектів, формування в них елементів технологічної культури і розвиток здатності до генерації ідей, їх аналізу, самостійного ухвалення рішень.

Перспективами подальших досліджень є розвідки у сфері застосування проектних технологій у початковій школі та методика їх впровадження в освітній процес.

Список використаних джерел:

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. – М.: Педагогика, 1989. – 191 с.
2. Лернер И. Я. Философия дидактики и дидактика как философия. – М., 1996. – С. 17.
3. Освітні технології: Навч.-метод. посібник // За ред. Пехоти О. – К.: А.С.К., 2002. – С. 148–150.
4. Педагогічний словник / За редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М. Д. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
5. Проектна діяльність у школі / Упоряд. Голубенко М. – К.: Шк. світ, 2007. – 128 с.
6. Савченко О. Я. Школа культури – діалог з В. О. Сухомлинським // Початкова школа. – 2006. – № 12. – С. 145.

Осадченко Інна,

доктор педагогічних наук, доцент,

професор кафедри теорії та методики початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,

Україна

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ТА ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХОДИ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Зважаючи на пріоритетність застосування сучасних технологій навчання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів, зокрема майбутніх учителів початкової школи, виникає потреба виокремлення ключових методологічних підходів досліджень зазначеного контексту. Вочевидь, що вибір методологічних підходів визначається також специфікою профілю підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ педагогічного спрямування.

Так, майбутній учитель початкової школи має розуміти свою відповідальність за власну підготовку як фахівця у галузі початкової освіти, на

якого покладено різнобічне формування особистості молодшого школяра. Це передбачає становлення майбутнього вчителя початкової школи як професіонала, майстра. Однак, рівень майстерності у кожного фахівця буде різний: вищий чи достатній, але індивідуальний, дослідження якого здійснюється з точки зору акмеологічного підходу (акмеологія (грец. акме – вершина) – «наука про закономірності розвитку та функціонування найвищої творчої діяльності людей» [5, с. 33]). О. Савченко зазначає, що реалізація акмеологічного підходу найбільшою мірою ґрунтується на знаннях педагогічної та соціальної психології, орієнтуючись на розкриття «потенціалу людини, який до певного часу не виявляється в ній, а за умови повноцінної реалізації допомагає досягти вершин розвитку (акме)» [4, с. 18].

З позиції цього підходу (Н. Кузьміна, Ю. Фокін, В. Чайка, В. Шахов та ін.) у навчанні орієнтуються на потенціал майбутнього вчителя початкової школи як суб'єкта учіння, на його індивідуальність з виявом своєї «вершини розвитку». Інколи суспільно орієнтованої «вершини» не досягають, проте досягають відносно свого потенціалу специфічної «вершини», значно вищої за орієнтовану соціальними нормами. Отже, для успішного руху з орієнтиром на «акме необхідно досягти максимальної гармонії між поміркованим професіоналізмом і поміркованим дилетантизмом...» [2, с. 35–36]. Акмеологічний підхід визначає розуміння базової педагогічної освіти як етапу неперервної педагогічної підготовки вчителя, тому що фахівець «повинен постійно усвідомлювати себе справжнім суб'єктом професійної діяльності, створювати значний результат, що відкриває нові перспективи розвитку і для себе, і для інших людей» [6, с. 60–61].

Виходячи з вимог цього підходу, завданням викладачів у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи є допомога студенту окреслити очікувані орієнтири кваліфікаційного формування та постійно стимулювати до їх досягнення. Завдання майбутнього вчителя початкової школи – прагнути до самонавчання та саморозвитку, сприймати на рефлексійній основі досягнення очікуваного результату в умовах застосування сучасних технологій навчання.

Оскільки йдеться про особистісні досягнення кожного майбутнього вчителя початкової школи, то зміст технології навчання будується на акмеологічних засадах. Зазначене робить важливим застосування особистісно орієнтованого підходу (Л. Бурман, В. Загвязинський, Л. Кондрашова, В. Лозова, С. Смірнов, Є. Спіцин, Є. Шиянов та ін.), який вимагає визнання особистості майбутнього вчителя початкової школи як унікальної інтелектуальної та духовної цінності, орієнтації на цю особистість як суб'єкта, з урахуванням належності його до певної культури, результату та головного критерію ефективності процесу конструювання та здійснення його професійної підготовки. При особистісному підході основним критерієм є не лише знання, уміння та навички майбутнього вчителя початкової школи, а й формування його особистісних якостей у контексті відповідності кваліфікаційним вимогам до фахівця такої спеціальності. Такий підхід «доцільно розглядати як важливий психолого-педагогічний принцип, основу якого становить сукупність вихідних

теоретичних положень про особистість та практичні методичні засоби, що сприяють її цілісному розумінню, вивченню та гармонійному розвитку» [3, с. 30]. Насамперед, зазначене спричинене тим, що «Професійні знання й уміння, здобуті в стінах вищого навчального закладу, дають змогу кожному фахівцю максимально реалізувати свій інтелектуально-творчий потенціал, якщо вони відповідають його здібностям, схильностям та інтересам. Саме тому потрібно оптимально індивідуалізувати навчальний процес на основі ретельного вивчення здібностей, схильностей та освітніх запитів студентів...» (І. Волощук, М. Євтух) [1, с. 71].

Отже, методологія педагогічного дослідження процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у контексті особистісно орієнтованого та акмеологічного підходів передбачає: з'ясування критеріїв та показників «вершинного» рівня відповідності майбутніх учителів початкової школи освітньо-кваліфікаційним вимогам до спеціаліста такого напрямку професійної підготовки у контексті застосування технології навчання, – готовність до розв'язання педагогічних ситуацій; виокремлення психодидактичних умов, які особистісно орієнтовано адаптують технологію навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи до «акме» кожного студента. Психодидактичні аспекти вказаних вище питань є перспективою подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Євтух М. Б., Волощук І. С. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства / М. Б. Євтух, І. С. Волощук // Педагогіка і психологія. – 2008. – № 1. – С. 71–78.
2. Кузьмина Н. В. Многофакторный анализ в педагогическом исследовании / Н. В. Кузьмина, Л. П. Бобер // Методика и методы исследования проблем педагогики высшей школы : сб. статей / под. ред. Загвязинского В. И. – Тюмень, 1980. – С. 29–35.
3. Панасюк І. В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування навчальних тренінгів у професійній діяльності / І. В. Панасюк // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / гол. ред. Н. С. Побірченко. – Умань : УДПУ імені Павла Тичини, 2007. – Випуск 19. – С. 192–196.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів пед. ф-тів / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 504 с.
5. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К. : Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1974. – 775 с.
6. Чайка В. М. Теорія і технологія підготовки майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Чайка Володимир Мирославович. – Тернопіль, 2006. – 463 с.

Паламарчук Олександр,

магістрант кафедри педагогіки вищої школи та освітнього менеджменту Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Україна

СУТНІСТЬ І ФУНКЦІЇ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Процес навчання – це цілеспрямована взаємодія викладача і учня, яка послідовно змінюється і у процесі якої вирішуються завдання освіти, виховання і загального розвитку. Всебічний, гармонійний розвиток особистості

передбачає єдність її освіченості, вихованості й загального розвитку. Всі ці компоненти всебічного розвитку сприймаються у вузькому сенсі, тобто відповідно як сформованість знань, умінь і навичок, вихованість особистісних якостей і розвиненість психічної сфери особистості [1, с. 68].

У системі професійної освіти педагогічний процес розглядається як єдність теоретичного і виробничого навчання. Поняття теоретичне і виробниче навчання є основними поняттями у системі професійної освіти. Теоретичне навчання усвідомлюється як система навчання загальноосвітніх, загальнотехнічних і спеціальних предметів, у результаті якого формується узагальнена система теоретичних знань з основних наук.

Виробниче навчання сприймається як процес оволодіння системою політехнічних і професійних знань, умінь і навичок. У процесі теоретичного і виробничого навчання в органічному взаємозв'язку здійснюється навчально-пізнавальна та навчально-виробнича діяльність учнів [2, с. 70]. Це створює необмежені можливості для підвищення ефективності навчання робітників і фахівців. Забезпечення взаємозв'язку теоретичного і виробничого навчання – одне з головних завдань у підготовці робітників і фахівців будь-якого рівня кваліфікації. Соціальна, педагогічна, психологічна сутність навчання найбільш повно і яскраво виявляється в його практично доцільних функціях.

Серед них найбільш суттєва – освітня функція. Основний зміст освітньої функції полягає в озброєнні учнів системою наукових знань, умінь, навичок та її використання на практиці. Наукові знання передбачають факти, поняття, закони, закономірності, теорії, узагальнену картину світу. У відповідності з освітньою функцією вони повинні стати надбанням особистості, увійти до структури її досвіду. Реалізація освітньої функції повинна забезпечити повноту, систематичність і усвідомленість знань, їх міцність і дієвість. Це вимагає такої організації процесу навчання, щоб із змісту навчального предмета, що відображає відповідну галузь наукового знання, не випадали елементи, важливі для розуміння основних ідей, істотних причинно-наслідкових зв'язків, щоб в загальній системі знань не утворювалися незаповнені порожнечі [3, с. 129]. Знання повинні особливим чином упорядковуватися, набуваючи все більшої стрункості і логічності підпорядкованості, щоб нове знання впливало з раніше засвоєних і проклало шлях до освоєння наступного. Кінцевим результатом реалізації освітньої функції є дієвість знань, що виражається у свідомому оперуванні ними, здатності мобілізувати колишні знання для отримання нових, а також сформованість найважливіших як спеціальних, так і загальнонавчальних умінь і навичок. Уміння, як дія, прямує чітко усвідомлюваною метою. В основі – навички, тобто автоматизованої дії, лежить система сталих зв'язків. Уміння утворюються в результаті вправ, які варіюють умови навчальної діяльності і передбачають її поступове ускладнення. Для вироблення навичок необхідні багатократні вправи в одних і тих же умовах. Здійснення освітньої функції нерозривно пов'язане з формуванням навичок роботи з книгою, довідниками, бібліографічним апаратом, організації самостійної роботи, конспектування тощо.

Виховуючий характер навчання – це закономірність, що виразно виявляється та діє незаперечно в будь-які епохи і в будь-яких умовах. Виховна функція органічно впливає з самого змісту, форм і методів навчання, але разом з тим вона здійснюється і за допомогою спеціальної організації спілкування вчителя з учнями. Об'єктивно навчання не може не виховувати певних поглядів, переконань, відносин, якостей особистості. Формування особистості взагалі неможливе без засвоєння системи моральних та інших понять, норм і вимог [1, с. 69–70].

Так само, як виховальна функція, розвивальний характер навчання об'єктивно впливає з самої природи цього соціального процесу. Правильно поставлене навчання завжди розвиває, проте розвивальна функція здійснюється більш ефективно при спеціальній спрямованості взаємодії вчителів і учнів на всебічний розвиток особистості. Ця спеціальна спрямованість навчання на розвиток особистості учня отримала закріплення у терміні «розвивальне навчання». У контексті традиційних підходів до організації навчання, здійснення розвивальної функції, як правило, зводиться до розвитку мовлення і мислення, оскільки саме розвиток вербальних процесів більше за інших виражає загальний розвиток учня. Однак це звужує розвивальну функцію розуміння спрямованості навчання, не бере до уваги те, що і мова, і пов'язане з нею мислення ефективніше розвиваються при відповідному розвитку сенсорної, емоційно-вольової, рухової і мотиваційно-потребуючої сфер особистості.

Таким чином, розвивальний характер навчання передбачає орієнтацію на розвиток особистості як цілісної психічної системи. Актуального звучання набула і профорієнтаційна функція навчання. Загальноосвітня школа закладає основи профорієнтаційної роботи з дітьми у контексті виявлення та розвитку задатків, здібностей, інтересів, обдарувань, нахилів. З цією метою організуються спецшколи, гімназії, ліцеї, коледжі, диференціація навчання, класи і групи поглибленого вивчення окремих предметів. Чималу роль у цій справі грає добре поставлене з'єднання навчання з продуктивною працею. З учнями старших класів проводиться спеціальна профорієнтаційна робота в спеціальних кабінетах профорієнтації і на підприємствах [4, с. 3]. У процесі навчальної і продуктивної праці, отримуючи конкретні знання та навички у сфері тієї чи іншої професії, акцентуючи особистий інтерес на певних загальноосвітніх знаннях, школяр отримує можливість орієнтації та вибору професії, безпосереднього переходу в сферу виробництва або продовження освіти у вищій школі. Всі основні функції навчання, які виражають його глибинну сутність, тісно взаємопов'язані і взаємодіють між собою. Знання є основою світогляду, професійних інтересів, матеріалом для психічного розвитку і формування духовних потреб.

Список використаних джерел:

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения – М: Педагогика. –2003 – 457 с.
2. Ничкало Н. Роздуми про долю профтехосвіти: до і після дня уряду в парламенті. Що далі? // Професійно-технічна освіта. – 2003. – № 2. – С. 28–31.
3. Основні аспекти педагогіки профтехосвіти. Навчальний посібник / Нікуліна А. С., Молчанов В. М., Верченко Н. В., Торба Ю. І. – Донецьк: ДПО ІПП, 2006. – 296 с.

4. Радкевич В.О. Компететісна основа державних стандартів професійно-технічної освіти / В. О. Радкевич // Розроблення Державних стандартів професійно-технічної освіти нового покоління: проблеми та перспективи: матеріали круглого столу. – 28 жовтня 2010 р. / за заг. ред. Радкевич В. О. – Київ, 2010. – С. 2–5.

Паламарчук Олеся,

*к. пед. н., ст. викладач Черкаського національного університету імені
Богдана Хмельницького, Україна*

СПОСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Процес виховання відбувається в різних формах за допомогою низки методів, прийомів і виховних засобів. Поняття форма виховання в педагогічній літературі характеризують як спосіб організації виховного процесу. Форми організації виховного процесу в загальному вигляді відображають взаємини, які складаються між вихователями й вихованцями.

Форми виховання класифікують залежно від кількості вихованців: охоплений весь клас, невеликі групи або окремі учні (фронтальна, групова, індивідуальна робота). Це найбільш поширена класифікація [4, с. 157]. Правомірна і класифікація форм організації виховної діяльності за методами виховання: 1) словесні форми (збори, лекції, доповіді, диспути, зустрічі тощо); 2) практичні форми (походи, екскурсії, спартакіади, олімпіади, конкурси тощо); 3) наочні форми (шкільні музеї, виставки різних жанрів, тематичні стенди тощо) [4 с. 143].

На думку Н. Болдирєва, в організації морального виховання важливу роль відіграє його інструментування. Вчитель може впливати на учня безпосередньо, віч-на-віч, але може й через його товаришів, через учнівський колектив [3, с. 82].

Із раннього дитинства в особі формується уявлення про моральні категорії: «добро» і «зло», «щастя», «обов'язок», «чесність» тощо. Згодом батьки та вихователі поширюють уже набуті знання дитини про моральні норми та вчать її розуміти ці норми, утілювати в життя, спілкування. В організації такої роботи вихователям допомагають українські народні традиції й обряди, на основі яких дитина краще за все розуміє сутність норм моралі та поведінки. Ідеться про українські народні казки, легенди, прислів'я та приказки, народні пісні і свята, народні ігри тощо – усе те, за допомогою чого реалізують моральне виховання в початковій школі.

Із відомостями про моральні норми дитина дізнається від своїх перших вихователів – батьків. Тут, у родинному колі, через казки, оповідання, відгадування загадок, бесіди з рідними, сімейні традиції вона розпочинає пізнавати сутність таких моральних понять, як гарне й погане, добро і зло, справедливість, доброзичливість, чуйність, дбайливість, працьовитість, старанність, співчутливість, мужність, чесність, обов'язок, правдивість тощо.

Серед названих понять найважливішим традиційно вважають почуття любові до батьків. Моральним обов'язком дітей була допомога батькам по

господарству, догляд старших у разі їхньої хвороби, немічності, вияв повсякчасної уваги, шани й турботи. До батьків, як правило, зверталися на «Ви»: до матері – «пані-матко», «мамо», «нене»; до батька – «ненью», «пане батьку», «батьку».

Етнографи зосереджують увагу на своєрідній субординації в побуті великих сімей. Так, коли всі сідали за стіл і їли з однієї миски, то першим набирив страву найстарший член родини, потім усі інші, віддаючи першість старшому за віком. Такий лад життя в сім'ї мав великий позитивний вплив на дітей. Дитина привчалася до думки, що в суспільстві більшу винагороду одержує той, чия участь у суспільно корисній праці більша, хто може більше зробити для інших, у кого більший досвід. На цій особливості етнопедагогіки слід акцентувати в сучасному вихованні, оскільки нинішні діти отримують усе найкраще перші, порівняно з іншими членами родини. Це розвиває дитячий егоїзм, який у старшому віці нерідко призводить до небажаних наслідків.

Початковій школі належить пріоритетна роль у моральному вихованні, що базоване на діалозі, спілкуванні, співробітництві, стає для молодшого школяра значущим і привабливим, а тому й ефективним, якщо педагог дбає про дотримання таких умов:

- керується позитивними віковими потребами й інтересами, що створюють ефект актуальності [1, с. 27];
- забезпечує емоційну насиченість спільної діяльності, організовує спільні колективні зусилля й переживання, що поєднують її учасників;
- створює атмосферу емоційно-вольової напруги, що веде до успіху;
- утверджує радісний, мажорний стиль життя дитячого колективу й кожної особистості;
- ураховує позитивний вплив громадської думки (цікаво, важливо), що виконує функцію емоційного зараження;
- піклується про створення атмосфери доброзичливого взаєморозуміння [2, с. 29].

Наголосимо, що моральне виховання відбувається ефективно тільки як цілісний процес, це відповідає нормам загальнолюдської моралі, організації всього життя молодших школярів: діяльності, взаємин, спілкування з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей. Результатом цілісного процесу є формування моральної цілісної особистості, у єдності її свідомості, моральних почуттів, совісті, волі, навичок, звичок, суспільно цінної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Богданова О. С. Этические беседы с школьниками / О. С. Богданова, О. Д. Калинина, М. Б. Рубцова. – М., 1997. – 310 с.
2. Ильин Е. П. Мотивы человека: теория и методы изучения / Е. П. Ильин. – К.: Вища школа, 1998. – 292 с.
3. Процес виховання. Принципи виховання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nenc.gov.ua/doc/vvv/12_2009/L_zag_pedag/L_proces_princip_vihov.pdf
4. Средства воспитания (методический подход) // Классный руководитель. – 2002. – № 3. – С. 26–37.

Палащина Юлія,

магістрант факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, Україна

*Науковий керівник: **Осадченко Інна Іванівна,***

д. п. н., професор кафедри теорії та методики початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Нині життя людини не можна уявити без сучасних інформаційних технологій. Більшість дітей розпочинають регулярно користуватися ними в старшому дошкільному віці. Діти не ставляться до ІКТ критично, в результаті чого особистість дитини змінюється і не завжди на краще. Тому можна сказати, що поряд з впливом сім'ї, школи на свідомість дитини слід поставити вплив сучасних інформаційних технологій.

Для розкриття даної проблеми важливе значення мають дослідження таких вчених, як: І. Бех, Л. Божович, І. Булах, М. Гінзбург, Д. Ельконін, І. Кон, Р. Павелків, С. Рубінштейн, М. Савчин, Д. Фельдштейн, С. Якобсон та ін.

Мета статті – розглянути вплив сучасних інформаційних технологій на формування особистості молодшого школяра.

Сучасні інформаційні технології дуже приваблюють людину, формують уподобання, стиль мислення та поведінки. Це пов'язано з механізмами їх впливу на людину: Інтернет та телебачення серед усіх інших засобів інформації є засобом масової комунікації, що найлегше сприймається людиною, бо, порівняно з читанням газет або ж прослуховуванням радіо, тут людина докладає найменше розумових зусиль. Тому діти швидко потрапляють під вплив ІКТ у процесі пізнання світу [1].

Молодший шкільний вік – важливий сензитивний період у становленні особистісного розвитку учня. Саме тут закладаються основи моральних знань, норм, формується свідомо-емоційне ставлення до навколишнього середовища. Як відомо, психологічною основою формування здатності до особистісного зростання є процес засвоєння цінностей життя та їх перетворення в змістові елементи уявлень про моральні якості особистості [2].

Особистісний розвиток школяра не є ізольованим процесом, адже він тісно пов'язаний із його соціальним та загальнопсихічним розвитком, тобто здійснюється у контексті становлення цілісної особистості. У процесі формування особистості, у результаті взаємодії емоцій, почуттів, моральних знань, навичок та звичок виникають специфічні для морального розвитку новоутворення. Останні збагачують особистість учня і є передумовою для подальшого засвоєння ним соціального та морального досвіду.

Більшість дослідників вважають, що в наші дні вплив інформаційних технологій на вчинки індивіда і суспільства настільки вагомий, що вони певним чином управляють соціальним, політичним та економічним життям суспільства. Враховуючи те, що дані технології зовсім не випадковий елемент процесу розвитку дитини, а один із постійних чинників, які впливають на

дитину, важливо, не лише вивчити можливості ІКТ, але й умови, які сприяють позитивному його впливу на моральний розвиток дитини [3].

Отже, сучасні інформаційні технології – це важлива складова життя дітей. Повністю уникнути їх впливу не може навіть доросла людина, тому що для багатьох вони є не тільки джерелом інформації, а й засобом проведення вільного часу. Не можна однозначно визначити, що ІКТ мають тільки негативний вплив на свідомість дитини, бо багато корисної інформації ми отримуємо саме за допомогою ІКТ, але треба навчити молодших школярів використовувати ІКТ в корисних цілях і не зловживати ними.

Список використаних джерел:

1. Квашук О. В. Сучасні інформаційні технології, як фактор соціалізації молодших школярів / Квашук О. В. // Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка» – Острого, 2004. – Вип.5. – С. 117–123.
2. Квашук О. В. Проблема взаємовідносин між дитячим суспільством і телебаченням // Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Психологія і педагогіка». – Острого, 2007. – Вип. 9. – С. 223–231.
3. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / Фіцула М. М. – К.: «Академія», 2000. – 544 с.

Паршук Світлана,

*к. п. н., доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
Україна*

Бондаренко Тетяна,

*студентка 4 курсу факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
Україна*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Перехід до нової системи суспільних відносин посилює вимоги до професійної компетентності фахівців, які повинні творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання, вільно орієнтуватися в потоці наукової інформації.

Формування професійної компетентності майбутнього фахівця, на загальноприйнятій думку, здійснюється через зміст освіти, яка включає не лише зміст предметної галузі, але і професійні навички й уміння, які формуються у процесі оволодіння предметом, а також за допомогою активної позиції студента в соціальному, політичному і культурному житті ВНЗ. Все це в сукупності націлено на підготовку майбутнього педагога, здатного в подальшому до п'яти взаємозв'язаних компонентів: ціннісно-цільового, програмно-методичного, інформаційно-знаннєвого, комунікаційного, технологічного саморозвитку і самовдосконалення.

Педагогічна практика у вищих навчальних закладах посідає одне з центральних місць у системі підготовки майбутніх учителів. З одного боку, професійно-практична підготовка студентів є чинником перетворення об'єктивних теоретичних положень у «суб'єктивну педагогічну реальність» для

кожного майбутнього вчителя. З другого боку, педагогічна практика стає природним індикатором, що визначає рівень готовності студентів до професійної діяльності в реальних умовах освітнього простору, вона забезпечує студентові соціалізацію в професійному середовищі і формує в нього уявлення про себе як компетентного вчителя.

Суспільство доручає педагогу своє майбутнє і, звичайно, чекає від нього застосування найефективніших методів та форм передачі своїх знань школярам. Певні вимоги ставляться й до якостей особистості самого вчителя, найбільш суттєвими серед яких виділяють такі: почуття відповідальності (соціальної), благородство, інтелектуальна довершеність і моральна чистота, висока свідомість, чесність, вимогливість, доброзичливість. Вони забезпечують умови успішності педагогічної діяльності.

Ми переконані, що майбутній учитель початкової школи у процесі проходження педагогічної практики здобуває не лише професійно значущі якості, але й мистецтво постановки й вирішення професійних завдань, особливе розуміння дійсності в цілому та складних життєвих ситуаціях.

Саме на практиці студент може навчитися любити і приймати дітей такими, які вони є, виробити у себе терпіння, витримку, відповідальність і почуття обов'язку. Працюючи з дітьми, студенти дуже швидко розуміють, що треба постійно займатися самоосвітою і самовихованням, оскільки наявних знань виявляється недостатньо, а необхідні професійно-значущі якості вимагають постійного розвитку.

У школі і відбувається виховання справжніх педагогів, «вчителів» з великої літери, відданих своїй професії і дітям. Для формування професійних якостей майбутнього вчителя необхідно створити певні педагогічні умови. При цьому ми вважаємо, що результативність процесу формування майбутнього вчителя буде досягнута за рахунок реалізації не однієї, а цілої низки умов. На нашу думку, вони такі:

- збереження однієї бази практики впродовж всіх років навчання студента;
- пропедевтичність, тобто забезпечення готовності майбутніх вчителів до майбутньої практики всіх видів;
- орієнтація змісту професійної практики;
- особисто-орієнтований характер професійної практики, що підвищує і забезпечує самореалізацію майбутніх вчителів і направлений на максимальне використання основ педагогічної теорії в професійній діяльності;
- активне включення практикантів у науково-дослідну роботу;
- забезпечення результативного контролю і керівництва педагогічною практикою підготовленими фахівцями;
- скоординованість дій всіх фахівців, що забезпечують педагогічну практику.

Саме під час педагогічної практики студент навчається системному підходу в педагогічній діяльності, забезпеченню цілісності педагогічного процесу. Педагогічна практика дозволяє студентові «відчути» педагогічну діяльність, в ході якої починає формуватися педагогічна свідомість, мотивація до майбутньої професійної діяльності.

Низка дослідників відзначає необхідність перегляду принципів взаємодії практикантів зі школою. Зокрема, можна організувати справу так, щоб практиканти працювали в школі впродовж всього навчального року. Це сприяло б їх ближчому знайомству з різноманітними педагогічними ситуаціями і зміцненню авторитету. Для цього недостатньо збільшення кількості уроків, що даються студентами. Слід змінити всю організацію практики так, щоб студенти отримали в школі необхідний офіційний статус. Треба давати їм таку підготовку, щоб як діти, так і вчителі були готові визнати компетентність практикантів. Нарешті, щоб зміни в педагогічній практиці були по-справжньому ефективними, в проектах по її реорганізації необхідно передбачити місце для наукових досліджень, які дозволили б об'єктивно оцінювати успішність досягнення цілей, що стоять перед нею.

Метою педагогічної практики є не лише набуття майбутніми вчителями досвіду практичної педагогічної діяльності, але і становлення професійної спрямованості їх особистості.

Враховуючи напрацьований досвід формування професійних компетенцій через педагогічну практику, можна зробити висновок, що, лише об'єднавши зусилля всіх учасників педагогічного процесу, можливо реалізувати вимоги державного освітнього стандарту. Адже професійна підготовка майбутнього вчителя – процес надзвичайно складний і суперечливий.

Рацул Олександр,

к. п. н., доцент кафедри соціальної педагогіки та психології факультету педагогіки та психології Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Україна

ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА ПРОЦЕСУ СИСТЕМНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Актуальність психологічної проблематики обумовлена, насамперед, тим, що вона охоплює практично всі напрями використання ІКТ. Зазначимо, що до цієї проблематики належить таке важливе практичне питання, як подолання своєрідного психологічного бар'єру, котрий виникає у багатьох потенційних користувачів – викладачів, керівників ВНЗ, педагогів-дослідників і (що аж ніяк не виключено, хоча, як показує наявний досвід, і малоімовірно) у майбутніх соціальних педагогів, щодо самої ідеї використання ІКТ і зв'язаної із цим необхідності докласти чималих зусиль для оволодіння новою, досить складною та своєрідною технікою.

Йдеться, по суті, про те, що суспільно усвідомлювана соціально-економічна потреба та значимість використання ІКТ не збігаються з індивідуальним усвідомленням цієї потреби та її важливості тим чи тим майбутнім соціальним педагогом. Відсутність або порушення такого резонансу між суспільним визнанням ідеї використання ІКТ у царині освіти й індивідуальним скепсисом щодо цієї ідеї, зрозуміло, є вкрай небажаними й вимагають уживання належних

попереджувальних заходів, насамперед, агітаційно-пропагандистського характеру:

- а) проведення виставок, відкритих занять, виступів учених;
- б) видання відповідних навчальних і методичних посібників;
- в) активізації засобів масової інформації тощо.

Найгострішою є проблема психологічного забезпечення використання ІКТ як ефективного засобу системного розвитку ІК майбутніх соціальних педагогів. Тут виникає безліч питань, які зв'язані з розробленням цілісної психолого-педагогічної концепції навчання за допомогою використання ІКТ у навчальному процесі. До числа найневідкладніших слід віднести питання визначення мети в реалізації завдань системного розвитку ІК майбутніх соціальних педагогів за допомогою використання ІКТ у навчальному процесі з різних навчальних дисциплін як природничого, так і гуманітарного циклів. Не менш важливим є з'ясування психологічних особливостей і доцільності спілкування майбутніх соціальних педагогів за допомогою ІКТ і розроблення на цьому ґрунті аргументованих рекомендацій про раціональний режим роботи з ІКТ [1].

При цьому важливо підкреслити, що цілісна теоретична концепція системного розвитку ІК майбутніх соціальних педагогів лише в тому разі зможе досить адекватно відбити сутність охоплених нею проблем, якщо при її побудові здійснюватиметься аналіз найважливіших психологічних закономірностей, які стосуються організації навчально-виховної діяльності у специфічних умовах використання ІКТ.

Найпродуктивнішим підходом до дослідження складної, за своєю сутністю комплексної, проблеми системного розвитку ІК майбутніх соціальних педагогів за допомогою ІКТ, є перехід від мети, від кінцевих цільових настанов навчально-виховної діяльності, визначених загальною стратегічною орієнтацією системи освіти на формування всебічно розвиненої, гармонійної особистості кожного майбутнього соціального педагога. Проте поняття «всебічно розвинена особистість», за самою своєю сутністю, аж ніяк не означає деякого остаточного, вичерпного, статичного й абсолютного уявлення про якість формованої особистості. Навпаки, сутнісна характеристика поняття «всебічно розвинена особистість» вимагає розглядати його в динаміці, в неперервному процесі збагачення, в розвитку. Саме розвиток як ключове слово в розглянутому понятті дає підставу «перервати неперервне» і з належним педагогічним оптимізмом підійти до оцінювання реальних результатів навчально-виховної діяльності на будь-якому щаблі цілісної системи неперервної освіти. Ці результати з точки зору кінцевих, завжди певною мірою ідеалізованих, цілей системного розвитку ІК майбутніх соціальних педагогів можуть бути дуже скромними, проте вони неодмінно мають робити посильний внесок у досягнення кінцевих цілей, бути спадкоємно зв'язаними з попередніми й наступними навчально-виховними завданнями [2, с. 118].

Таким чином, соціальна у своєму підґрунті й педагогічна за своїм змістом концепція всебічного розвитку особистостей майбутніх соціальних педагогів, яка визначає цільові настанови навчально-виховної діяльності, в тому числі й в

умовах інформаційно-комунікаційного навчання, настійно вимагає звернення до психологічної проблематики. Психологічний аспект проблеми інформаційного навчання зв'язаний, насамперед, із поглибленим аналізом діяльності як основного механізму досягнення викладачем і майбутніми соціальними педагогами тих чи тих конкретних навчальних цілей.

Діяльнісний підхід у дослідженні психологічних засад системного розвитку ІК майбутніх соціальних педагогів видається досить цікавим, і хоча не єдиним, але, мабуть, найпродуктивнішим.

Список використаних джерел:

1. Жуковская З. Д. Методологические основы и технологии разработки и функционирования комплексной системы контроля качества подготовки специалистов в вузе : автореф. дис. на соискание науч. степени докт. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теория и история педагогики» / Зоя Дмитриевна Жуковская. – С.-Пб., 1994. – 35 с.
2. Каган В. И. Основы оптимизации процесса обучения в высшей школе / В. И. Каган, И. А. Сыченников. – М. : Высшая школа, 1987. – 264 с.

Слюсар Тетяна,

*аспірант кафедри дошкільної і початкової освіти
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького,
Україна*

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ В ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ

В умовах розвитку демократичного суспільства триває етап модернізації системи освіти, який супроводжується суттєвими змінами у педагогічній теорії та практиці, що визначають основні вимоги до професійної підготовки вчителя початкової школи. Сучасний педагог має формувати в учнів не лише навчальні вміння та навички, а й готувати їх до активної пізнавальної діяльності, життя в нових економічних умовах. Це вимагає від учителя особливої уваги до своїх вихованців, а саме: вивчення їхніх індивідуальних особливостей і навчальних можливостей, визначення пізнавальних потреб та інтересів, визначення перспектив особистісного розвитку, передбачення й подолання труднощів у навчанні та вихованні, здійснення особистісного підходу шляхом суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Згідно із дослідженням П. Підласого розкрито сутність основних функцій педагогічної діагностики, комплексного підходу до діагностування начальних досягнень, вихованості, розвитку пізнавальних здібностей особистості. Історичний аспект розвитку педагогічної діагностики відображено у працях таких вітчизняних, науковців, як П. Блонський, О. Залужний, Г. Костюк, К. Ушинський, Я. Чепіга та ін.

Особливу увагу вчений приділяв попередженню помилок у діагностичній діяльності, зазначаючи, що результати, які отримані за допомогою декількох замірів, недостатні для пояснення поведінки людей в усіх життєвих ситуаціях. На думку П. Блонського, план вивчення педагога складається із таких складників: анкетування, тестування, діагноз, етіологічний аналіз, педагогічний рецепт [1].

За глибоким переконанням А. Макаренка, оволодіти педагогічною майстерністю може кожен педагог за умови цілеспрямованої роботи над собою. Вона формується на основі практичного досвіду. Проте не кожний досвід стає джерелом професійної майстерності. Таким джерелом є лише педагогічна діяльність, осмислена з точки зору суті, цілей і технологій; сплав особистісно-ділових якостей і професійної компетентності педагога [2].

Вчений О. Залужний вважає, що існує три типи діагностики, а саме:

- початкова;
- коректувальна;
- узагальнювальна [3].

Початкова діагностика пов'язана з планування навчально-виховного процесу. Поточна (коректувальна) діагностика проводиться у процесі організації діяльності учнівських колективів, орієнтує педагога на зміни, які відбуваються в учнях і в учнівських колективах. Одночасно оцінюється правильність раніше прийнятих рішень. Поточна діагностика виконує роль експрес-інформації і цим самим допомагає прийняти рішення щодо удосконалення навчально-виховної роботи. Підсумкова діагностика дає можливість оцінити діяльність навчально-виховної системи, визначити перспективи її подальшого розвитку [3].

Згідно з твердженням Г. Костюка, при діагностичному підході до формування загальної мети навчання, яка є складовою частиною навчально-виховної системи школи, має використовуватись особистісний підхід до формування особистості педагога, який передбачає такі основні компоненти:

- а) соціальні риси;
- б) власний життєвий досвід;
- в) інтелектуальні риси;
- г) генетичні риси [4].

Науковець Я. Чепіга наголошує на успішних вимогах педагогічного діагностування:

- діагностика повинна виявляти не лише існуючий актуальний рівень розвитку особистості, колективу, а й давати інформацію про перспективи розвитку, які можуть бути досягнуті;
- важливо дотримуватися оптимістичного погляду на об'єкт діагностування [5].

Вивчення наукової літератури засвідчило, що вітчизняні вчені активно досліджують підходи й закономірності в системі підготовки майбутнього вчителя (В. Бондар, В. Загвязинський, В. Краєвський, О. Савченко, В. Сластьонін та ін.).

Проблемі формування самоосвітньої компетенції вчителя початкової школи велику увагу приділяв В. Краєвський. Дослідження вченого пов'язано з недостатньою розробленістю теоретико-методологічних основ формування самоосвітньої компетенції вчителя і відповідною технологією цього процесу, специфікою педагогічної діяльності вчителя початкової школи. Крім того, недостатньо дослідженими і розробленими є педагогічні умови формування педагогічної компетенції вчителя.

О. Савченко стверджує, що особистісно-орієнтоване навчання і виховання ґрунтується на педагогічній діагностиці. Сучасна початкова школа має використовувати не селективну діагностику, а стимулювальну, супроводжувальну, яка допомагає вчителю прийняти правильне рішення.

В. Сластьонін, застосовуючи термін «професійна компетентність педагога», розуміє єдність теоретичної й практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності.

Ми виходимо з того, що підготовка вчителя початкової школи до діагностичної діяльності безпосередньо пов'язана з професійною підготовкою як цілісною системою, побудованою на основі органічної єдності загального, особливого та індивідуального. Як загальне – вона є складовою загальнопедагогічної підготовки; як особливе – має свою специфіку, зумовлену особливостями й закономірностями навчального процесу; як індивідуальне – відображає залежність підготовки від розвитку особистісних якостей і властивостей.

Список використаних джерел:

1. Блонський П. П. Вибрані педагогічні твори / П. П. Блонський, Б. П. Есіпов, Ф. Ф. Королев, С. А. Фрумов. – М.: Акад. пед. наук РСФСР, 1961. – 696 с.
2. Професійна компетентність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/172/5428.html>
3. Залужний О. Учення про колектив: методологія – дитколектив / О. Залужний. – Харків: держ. вид-во Укр., 1929. – 223 с.
4. Костюк Г. С. Вікова психологія : підручник / Г. С. Костюк. – К.: Рад. шк., 1976. – 268 с.
5. Чепіга Яків Феофанович (Зеленкевич). Видатний педагог, психолог, громадський діяч : бібліогр. покажч. / Я. Ф. Чепіга, Н. М. Лисиця. – К.: Нілан-ЛТД, 2013. – 135 с.

Соколова Олена,

*магістрант факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
Україна*

*Науковий керівник: **Осадченко Інна Іванівна,**
д. п. н., професор кафедри теорії та методики початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

СУТНІСТЬ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В умовах модернізації освіти, її змісту та структури посилюються вимоги до фахової компетенції вчителя. Останнім часом все частіше говорять про те, що занепад суспільства і мовленнєвої культури багато в чому обумовлений тим, що освіта перестає бути частиною культури.

У зв'язку з цим незмірно зростає значення і культури зв'язного мовлення педагога, тому нині проблемою стає підготовка вчителя початкової школи, який вміє користуватися всіма засобами рідної мови у своєму мовленні, який володіє високою культурою мовлення та правильно застосовує набуті знання на практиці.

Над питанням розвитку зв'язного мовлення вчителя початкової школи працювали такі вчені: О. Беляєв, Л. Варзацька, М. Коченгіна, А. Макаренко, В. Мельничайко, В. Сухомлинський, О. Хорошковська та інші. Вчені наводять приклади вдосконалення мови вчителя; акцентують увагу на тому, що він повинен добре володіти зв'язним мовленням, адже з нього беруть приклад учні; наводять приклади професійних особливостей мовленнєвої діяльності педагога.

Мета статті – з'ясувати сутність зв'язного мовлення вчителя початкової школи.

Володінню мовленням як засобом професійної діяльності потрібно вчитися. Класичним прикладом цього є досвід А. Макаренка. Молодий педагог, відчувши свою безпорадність у спілкуванні з вихованцями, почав наполегливо працювати, удосконалюючи свій голос, дикцію, дихання. Видатний педагог вважав, що вчитель повинен так говорити, щоб діти відчули в його словах волю, культуру, особистість [1].

Досконалому мовленню вчителя початкової школи приділяв увагу В. Сухомлинський, який вважав, що мовлення вчителя є показником його педагогічної культури, засобом самовираження і самоутвердження його особистості. Він розробив своєрідний кодекс мовлення педагогів і був переконаний, що слово його не повинно бути брутальним, непристойним, фальшивим, нещирим. Особливо наголошував на своєрідній психотерапевтичній функції слова вчителя, вважаючи це обов'язковою умовою спілкування – діалогу між учителем та учнями. Вислови «душа дитини» і «слово вчителя» він ставив поряд [2].

«Зв'язне мовлення» – це монологічне мовлення. Тобто послідовний усний чи письмовий виклад думок, знань [3].

Мовлення вчителя пристосоване для розв'язання специфічних завдань, що виникають у педагогічній діяльності, спілкуванні. Можна говорити про професійні особливості мовленнєвої діяльності педагога, а саме:

а) учитель спеціально організовує цю діяльність, керує нею залежно від умов педагогічного спілкування;

б) кінцевим результатом такої діяльності є досягнення гуманістично спрямованої мети, пов'язаної з вихованням учнів;

в) добір мовних і мовленнєвих засобів здійснюється залежно від потреб, завдань взаємодії вчителя з учнями; їх ефективність прогнозується;

г) мовленнєва діяльність педагога в реальній ситуації спілкування будується на відтворенні (рефлексії) стану, поведінки, реакції учнів, вона регулюється змістом зворотної інформації, яку отримує вчитель;

д) мовлення вчителя є предметом його педагогічного аналізу й самоаналізу, постійного самовдосконалення [4].

Отже, ми бачимо, що мовлення вчителя початкової школи повинно бути зв'язним, логічним, послідовним, правильним. Мова вчителя повинна враховувати вікові особливості учнів і бути зразком для формування мовлення школярів та засобом виховного впливу. Тому воно потребує постійного збагачення та вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Макаренко А. С., Про мій досвід // Твори: в 7 томах. – Том 5. – 210 с. – С. 247.
2. Сухомлинський В. О. Слово про слово. Слово вчителя в моральному вихованні // Вибрані твори: Том 5. – К., 1977. – Том 5. – 321 с. – С. 82.
3. Коваль А. П. Культура ділового мовлення: писемне та усне ділове спілкування. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К., 1997. – С. 193–280.
4. http://otherreferats.allbest.ru/pedagogics/00199806_0.html

Сухомудренко Юлія,

*аспірант кафедри дошкільної і початкової освіти,
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького,
Україна*

ІСТОРІЯ ТА ЦІЛІ ВИНИКНЕННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Здійснюючи короткий історичний екскурс, варто відзначити, що ще понад 30 років тому мультимедіа обмежувалася друкарською машинкою «Консул», яка не тільки друкувала, але і могла привернути увагу оператора мелодійним тріском. Дещо пізніше комп'ютери зменшилися до побутової апаратури, що дозволило зібрати їх у кімнатах. Новим віянням у розвитку мультимедіа з'явився комп'ютерний гороскоп 1980 р., який за допомогою динаміка і програмованого таймера синтезував розпливчасті усні прогнози на кожен день, а, крім того, ще переміщував екраном зірки. Поява самого терміну – «мультимедіа» – також відбулося в той час. Причому, швидше за все, він служив ширмою, відокремлюючи лабораторії від поглядів непосвячених у науку.

У міру накопичення критичної маси технологій, з'являються бластери, CD-ROM і інші плоди еволюції. З'являється Інтернет, WWW, мікро- електроніка. Стає очевидним, що людство переживає стадію інформаційної революції: суспільна потреба в засобах передачі та відображення інформації викликає до життя нову технологію. Через брак більш коректного терміна використовується визначення мультимедіа. У наші дні це поняття може повністю замінити комп'ютер практично в будь-якому контексті.

Нині мультимедійні технології впроваджуються на багатьох підприємствах, організаціях та різних органах влади. Мультимедіа знаходить своє застосування в різних галузях, включаючи рекламу, мистецтво, освіту, індустрію розваг, техніку, медицину, математику, бізнес, наукові дослідження і просторово-часові програми [1].

Як правило, мультимедійні продукти орієнтовані або на комп'ютерні носії та засоби відтворення (CD-ROM), або на спеціальні телевізійні приставки (CD-i), або на телекомунікаційні мережі та їх системи.

Основними цілями застосування продуктів, створених в мультимедіа технологіях (CD-ROM із записаною на них інформацією), є: популяризаторська та розважальна (CD використовуються в якості домашніх бібліотек з мистецтва або літератури); науково-просвітницька або освітня (використовуються в якості методичних посібників); науково-дослідна – у музеях та архівах тощо

(використовуються в якості одного з найбільш досконалих носіїв і «сховищ» інформації) [2].

Схарактеризуємо вказані цілі.

1. Популяризаторська мета. Мабуть, найширше використання мультимедіа продуктів з цією метою не піддається сумніву, тим більше, що популяризаторство стало нині деяким еквівалентом реклами. На жаль, багато розробників часом не розуміють, що просте використання широко відомого носія (CD-ROMа) та програмного забезпечення ще не забезпечують дійсно мультимедійний характер продукту. Тим не менш, доводиться визнавати, що «різнобарв'я» представлених робіт є відображенням існуючого суспільної свідомості і гуманітарних сферах.

2. Науково-просвітницька або освітня мета. Використання мультимедіа продуктів з цією метою йде за двома напрямками:

– Відбір шляхом надзвичайно суворого аналізу з вже наявних ринкових продуктів тих, які можуть бути використані в рамках відповідних курсів. Як показує практика, завдання відбору надзвичайно складна, оскільки лише деякі готові продукти можуть відповідати тематиці викладаються курсів і тим високим вимогам до достовірності, репрезентативності та повноті матеріалу, які, як правило, пред'являються викладачами. Це пов'язано з тим, що в створенні продуктів не беруть участь фахівці – «предметники», що володіють необхідними знаннями в спеціальній області.

– Розробка мультимедійного продукту викладачами відповідно до цілей і завдань навчальних курсів і дисциплін [3].

3. Науково-дослідні цілі. Тут явно існує плутанина в термінології. У «чистих» наукових розробках дійсно активно використовується програмне забезпечення, яке застосовується і в продуктах, створених на основі мультимедіа-технології. Однак ця технологія навряд чи може задовольняти умовам і процесу наукового пошуку, що припускає динамічний розвиток процесу пізнання, оскільки вона фіксує одномоментний стан або досягнутий результат, не даючи можливості будь-що змінити в ньому. У цьому сенсі, дані кошти можуть застосовуватися лише на етапі публікації підсумків дослідження, коли замість звичних «твердих» поліграфічних видань ми отримуємо мультимедіа продукт. Найбільш очевидна і майже автоматично згадується область застосування мультимедіа продуктів у науково-дослідницькій області – це електронні архіви і бібліотеки – для документування колекцій джерел та експонатів, їх каталогізації та наукового опису, для створення «страхових копій», автоматизації пошуку та зберігання, для зберігання даних про місцезнаходження джерел, для зберігання довідкової інформації, для забезпечення доступу до позамузейним баз даних тощо

Ще одна, що швидко розвивається, зовсім вже фантастична для нас галузь застосування комп'ютерів, в якій важливу роль відіграє технологія мультимедіа – це системи віртуальної, або альтернативної реальності, а також близькі до них системи «телеприсутності». За допомогою спеціального обладнання – система з двома мініатюрними стереодісплеями, квадранашниками, спеціальних сенсорних рукавичок і навіть костюма ви можете увійти в згенерований або

змодельований комп'ютером світ, повернувши голову, подивитися ліворуч або праворуч, пройти далі, простягнувши руку вперед – і побачити її в цьому віртуальному світі; можна навіть узяти будь-який віртуальний предмет і переставити його в інше місце; можна таким чином будувати, створювати цей світ зсередини [4].

Отже, ми здійснили короткий історичний екскурс мультимедійних технологій та визначили популяризаторську мету, науково-просвітницьку мету та науково-дослідні цілі. З'ясували, що мультимедійні технології впроваджуються на багатьох підприємствах, організаціях та різних органах влади, що є перспективою подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0>
2. Економічна інформатика: Підручник [під редакцією В. П. Косарева і Л. В. Єр'оміна]. – М.: Фінанси і статистика, 2002. – с. 592.
3. 4. Інформаційні технології в економіці та управлінні. А. А. Козирев, підручник 2-е видання: СПб вид. Михайлова В. А., 2001. – с.360.
4. http://www.ua-referat.com/%D0%9C%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0_%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97

Тарасюк Людмила

студентка 5 курсу спеціальності «Початкова освіта» педагогічного інституту Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Україна

Вітюк Валентина Володимирівна,

к. пед. н., доцент кафедри філології та методики початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Україна

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ У СУЧАСНОМУ КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ

Суспільно-політичний розвиток постійно розширює сленговий простір. Особливий інтерес викликають проблеми мови молоді – найбільш перспективного прошарку суспільства, мовна поведінка якого, виступаючи модифікованим дзеркалом суспільних змін, багато чому визначає напрям розвитку інших мовних підсистем.

Основою появи сленгів у молодіжному середовищі є бажання бути дотепними, вразити співбесідників свіжістю, яскравістю і точністю висловлення, виділитись за допомогою мови між співрозмовниками, самоствердитись, прагнення показати свою зневагу або байдужість до предмета розмови, пом'якшити або, навпаки, посилити враження від висловлення, намагання уникнути пишномовних слів і виразів, і, зрештою, гра слів для розваги.

Демократизація українського суспільства, нові віяння в культурі, соціальний розвиток, технічний прогрес і поширення світової культури вплинули на рідну

мову, зумовивши появу в ній великої кількості молодіжних новотворів – *сленгізмів*, що виконують особливу знакову функцію швидкого семантичного сприймання і розуміння.

Соціально варіативна лексика потребує спеціального дослідження, бо сленг є органічною частиною української мови, одним із функціональних стилів, яким послуговуються зазвичай студенти – носії мови з відносно високим рівнем освіти. Сленгізми функціонують у мові сучасних жанрових різновидів інтернет-комунікації, таких як блог, чат, форум тощо.

Метою нашої статті є дослідження поняття молодіжного сленгу, аналіз основних типів української молодіжної сленгової лексики, визначення її місця в молодіжному мовленні.

Різноманітні аспекти молодіжного сленгу вивчали мовознавці (О. Матвіяс, Л. Мацько, С. Пиркало, В. Радчук, Л. Ставицька, О. Тараненко та ін.).

На думку Л. Ставицької, «сучасний молодіжний сленг є ніби посередником між інтержаргоном та мовною практикою народу, розмовно-побутовою мовою широких верств населення, яка послуговувалась і завжди послуговуватиметься здатністю української мови до продукування стилістично знижених, іронічних, гротескних лексичних засобів, що в сучасних умовах демократизації стилів спілкування і виявляються адекватними жаргонним і сленговим номінаціям» [6].

С. Пиркало стверджує, що «сленг (він же соціальний жаргон) передовсім, є засобом маркування приналежності мовця до певної соціальної (чи асоціальної) групи» [4, с. 26].

«Сленгові слова, – слова, властиві розмовній мові людей, пов'язаних певною спільнотою інтересів», – стверджує відомий мовознавець М. Кочерган [2, с. 215].

О. Уздинська висловлює думку, що молодіжний сленг становить собою особливу підмову в складі загальнонаціональної мови. Молодь у віці від 14 до 25 років використовують сленг для спілкування, вважаючи, що вносячи у своє мовлення сленгові слова, вони наближаються до співбесідників, створюють атмосферу невимушеності та відкритості [1]. Приклад молодіжного сленгу: *birdsage* - студентський гуртожиток, укр. еквівалент – зоопарк.

Молодіжний сленг є засобом спілкування великої кількості людей, об'єднаних віком. Він охоплює практично всі сфери життя, описує різні ситуації, оскільки сленгове слово народжується як результат емоційного ставлення мовця до предмета розмови.

Сленг – це постійна словотворчість, в основі якої лежить принцип мовної гри. Нерідко саме комічний, гральний ефект є головним у сленговому тексті. Молодій людині важливо не тільки «що сказати», але і «як сказати», щоб бути цікавим оповідачем. Крім того, молодіжний сленг є таким лінгвістичним феноменом, побутування якого обмежено не лише певними віковими рамками, але й соціальними, часовими і просторовими параметрами. Можна стверджувати, що сленгова лексика цікава для дослідника як унікальне мовне явище і як система, що відображає процеси, властиві для лексики народної мови.

Традиційно «сленг» визначають як «слова і вирази, які використовуються особами певних професій або соціальних спільнот. Виділяють такі різновиди сленгу як: міський, студентський, програмістський, сленг художників, комп'ютерний сленг тощо» [7, с. 119].

Термін сленг у письмовій формі вперше був зафіксований в Англії у 18 ст. і використовувався на позначення «незаконної» просторічної лексики. Використання цього терміну було більш притаманне західній лінгвістичній традиції. У сучасному мовознавстві не існує однозначної диференціації терміну «сленг».

За однією з версій, англ. *slang* походить від *sling* («метати», «жбурляти»). У таких випадках згадують архаїчне «*to sling one's jaw*» – «говорити бурхливі й образливі промови». За іншою версією, «сленг» походить від «*slanguage*», де початкова літера «*s*» нібито додана до «*language*» в результаті зникнення слова «*thieves*»; тобто спочатку йшлося про аргі злочинців-злодіїв «*thieves*» *language*» [3, с. 129].

Український сленг має глибоке національне підґрунтя. Національно-мовне обличчя молодіжного сленгу реалізується у тому, що об'єктом сленгової мовотворчості виступають реалії, поняття, постаті української дійсності. Як відомо, найстаріші зразки українського молодіжного сленгу належать до XVII ст. і стосуються школярського сленгу, виникнення якого пов'язано з появою братських шкіл і бурс: Острозької (1580–1608), Львівської (1568), Київської (1615).

Науковці виокремлюють три типи молодіжної сленгової лексики.

Першу групу формують сленгові номінації метафоричного характеру, які називають предмети чи осіб або характеризують їх. Сюди належать загальноновживані слова, що використовуються в новому значенні, наприклад: *валянок* – бездіяльна людина; *балалайка* – балакуча, несерйозна людина; *бацилла* – людина, котра заважає кому-небудь; *дятел* – обмежена, дурна людина; *спецназ* – вахтери в гуртожитку; *торба* – кінець; *пурга* – дурниця тощо;

Другу групу сленгових одиниць складають лексеми зі зменшено-пестливим значенням на зразок: *комп'ютер*, *бабулесици* (гроші), *пивасик* (пиво), *тралік*, *тральчик* (тролейбус), *чувачок* (людина), *кіношка* (кінотеатр) тощо.

Третю групу формують переважно дієслова та прикметники, зрідка іменники, смисл яких вкладено в поняття «інтенсивність» та «надмірність»: *злинати*, *здибатись*, *здутись*, *в'їхати*, *відшити*, *відморозити*, *кумарити*, *вишиватися*, *парити*, *припухати*, *приколотися*; *задрати*, *борзий*, *відшиблений*, *балабол* тощо [9, с. 31–34].

Слід зазначити, що у молодіжному слензі діють такі самі закономірності, що і у нормативній мові, зокрема, лексеми вступають у синонімічні, антонімічні, омонімічні відносини. Так, літературне слово «хлопець» має такі жаргонні відповідники: «*покемон*», «*кадр*», «*пацук*» (від «пацан»), «*ильоцик*», «*хіляк*» (слабкий фізично), «*ларик*» (відмінник), «*васьок*» (незнайомий) і навіть «*лошарик*» (хлопець в окулярах). Крім того, якщо хлопець має якусь виражену позитивну чи негативну якість, він може бути названий «*молоток*» (добрий,

розумний); «плуг» (тугодум); «дятел» (дурний); «леопольд» (доброзичливий); «му-му» (мовчун).

Як бачимо, у молодіжному слензі добре працює мовний закон економії лексичних засобів: одне слово вміщує у себе зміст цілого речення, що характеризує людину.

Досить специфічною групою сленгвізмів є такі, що мають англійське походження. Так, слово *OK* стрімко ввійшло майже в усі мови світу. Цей вираз був започаткований від словосполучення *all correct* – все правильно. На ввічливе привітання приятельки та її питання про здоров'я, справи прийнято відповідати: «*Усе ОК*», навіть якщо зовсім не *ОК*. Це слово розуміють майже в усіх, у тому числі неангломовних країнах, але в діловому мовленні його уникають. «*ОК*» означає: «Я в порядку, здоровий, все в нормі, добре, правильно». Наприклад:

– Дякую, Тарасе!

– *ОК*, – киває у відповідь однокласник.

Згідно з цим прикладом можна зробити висновок, що *OK* вживають замість слів «будь ласка».

Також одним із найвідоміших сленгових виразів англійської мови є *cool*. У словниках можна знайти лише один варіант перекладу цього слова – «холодний», «прохолодний», але у повсякденному спілкуванні *cool* використовують у ті моменти, коли ми говоримо: «Чудово! Клас! Прекрасно!». Іноді замість *cool* використовують *great*, що перекладається так само. Але при використанні *great* важливим є те, хто його вживає. *Great* може бути використано і як прикметник: а *great guy* – «класний хлопець», і як прислівник: *it's great* – «чудово». Так само і *cool*: а *a cool boy* – крутий хлопець, *it's cool* – «круто» [10, с. 130].

Наведемо й інші приклади запозичених англомовних сленгвізмів: «денс» – танець, «смайл» – посмішка, «френд» – друг, «пати» – вечірка, «кеш» – гроші, «дарлінг» – близька людина; «сеши» – гулянка (в англ. «засідання», «сесія»); «саунд» – гучна музика (в англ. «звук»); «цент» – гривня (в англ. 1/100 долара); «піпли» – люди, «гьорли» – дівчата, «суперовий» – визначний, «бестовий» – найкращий, «аська» – програма для спілкування через Інтернет, «сидюк» – CD-Rom і навіть «моня» – монітор.

Наразі сленг впроваджується і через досить поважні ЗМІ та особливо мережу Інтернет. Замість поширених раніше колоквіалізмів та діалектизмів, з'явилися сотні нових слів, створених для відображення політичних, історичних і соціокультурних змін, насиченню загальноприйнятої мови сприяє технологічна революція, де кожна новинка отримує своє словесне позначення.

Моніторинг лише одного телевізійного дня дає неутішні результати: «Інтер», «1+1», «ТЕТ», «Новий канал» у доступний для молоді час демонструють безліч сленгвізмів, вплив яких на формування особистості, зокрема, і на встановлення міжособистісних стосунків оцінюють педагоги, науковці неоднозначно.

У різних сферах вживаються різні сленгізми. Наприклад, вказані далі сленгізми використовують у сферах комунікації: «icebag», (укр. сленгізм –

фріджик) – холодильник; «*blah-blah*» (укр. ляляки) – балачки; «*buddy-buddy*» – людина, яка нав'язує свою дружбу.

Укладач першого словника українського молодіжного сленгу С. Пиркало наводить цікаві зразки сленгів у мовленні студентів. Наприклад: **подруга дівчина**: *приходь увечері в гості, будуть дві кльові подруги, познайомишся*; **кімарну́ти** 1. поспати: *сходжу трохи кімарну*; **облама́ти** 1. (недок. обламувати) переконати чогось не робити: *він хоче їхати з міста на вихідні, але ми його обламаємо* облама́ти; **підписáтися** офіційно стати на чийсь захист або підтримати чиюсь пропозицію: *не переживай, ваша кураторша за тебе підпишеться, якщо тебе виганятимуть з універу*; **прико́люватися** (док. поприко́люватися) жартувати, сміятися: *ми півгодини приколювалися з цього анекдота* [4].

Для виявлення конкретних мовних проблем майбутніх учителів початкової школи було проведене анкетування «Проблеми культури усного мовлення молодіжного середовища» серед студентів педагогічного інституту Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Метою якого було дослідити мовлення молодіжного середовища та трансформування сленгових виразів у літературну мову. Результати анкетування показали, що 31% студентів ставляться до сленгу позитивно, 56% – негативно і 13% ніколи про це не задумувались. Про те, як саме впливає сленг на українську літературну мову, 48% студентів відповіли, що сленг забруднює лексичний склад рідної мови і негативно впливає на неї, 2% вважають, що сленг збагачує мову і розвиває її, 26% опитаних стверджують, що сленг робить нашу мову модною для молоді, 14% відповіли, що сленг нейтрально впливає на сучасну українську мову.

Отже, сучасна молодь несе свою культуру усного і писемного мовлення в маси і в подальшому формує комунікативний простір навколо себе, а актуалізація сленгу й інтерес до нього свідчить про брак культури мовлення. Лише та освічена молода людина досягне успіху в житті, створить успішну кар'єру, яка вільно володіє літературною мовою, вміє переконати співрозмовника без використання сленгових слів та іншої ненормативної лексики. Перспективи подальшого наукового дослідження означеної теми пов'язуємо з вивченням тематичних груп сленгової лексики, що характеризуються своєрідною етимологією та функціонуванням.

Список використаних джерел:

1. Коршук Т. Л. Сленг та близькі до нього явища / Т. Л. Коршук // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kamts1.kpi.ua/node/1032>
2. Кочерган М. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти / М. Кочерган. – К.: Академія, 2000. – 368 с.
3. Перетокіна В. Ф. Англійський молодіжний сленг та його переклад / В. Ф. Перетокіна // Англістика та американістика. – Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, 2013. – Випуск 10. – С. 129–133.
4. Пиркало С. Сленг: ненормативно, але нормально / С. Пиркало // Урок української. – 2000. – №4. – С. 26–28.
5. Сленг [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <https://sites.google.com/site/slengcom/>
6. Ставицька Л. Український жаргон: словник / Л. Ставицька. – Київ, 2005. – 494 с.

7. Столярова Л. П. Базовый словарь лингвистических терминов / Столярова Л. П., Пристайко Т. С., Попко Л. П. – К., 2003. – 192 с.

8. Тараненко О. Колоквіалізація, субстантизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.) / О. Тараненко // Мовознавство. – 2002. – № 4–5. – С. 35.

9. Шумейко А. Сучасний український сленг: конотативний аналіз / А. Шумейко // Дивослово. – 2011. – С. 31–34.

Чичук Антоніна,

к. п. н., доцент кафедри дошкільної і початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ США І ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Актуальність дослідження обумовлена реформами вищої освіти, що проводяться в Україні, які включають новий спектр цілей його розвитку в умовах реалізації Болонських угод. Інтеграція України в європейське співтовариство та забезпечення конкурентоспроможності національної вищої освіти вимагають постійного її вдосконалення, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження нових педагогічних технологій, модернізації змісту освіти, розвитку державно-громадської моделі управління, ефективних підходів до організації наукової діяльності [1, с. 4]. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки визначено ключові тенденції, які дозволяють реалізувати цілі, завдання і напрями модернізації вітчизняної вищої освіти. Важливим кроком в актуалізації проблеми розвитку вищої педагогічної освіти стало прийняття Закону України «Про вищу освіту» (2014), в якому сформульовані якісно нові вимоги до діяльності ВНЗ та взагалі до системи вищої освіти.

В Україні відбувається помітні зміни і перетворення в галузі економіки, політики, культури, міжнаціональних відносин, які породжують необхідність переосмислення навчального і виховного процесу, адже соціальна трансформація сучасного українського суспільства пов'язана з динамікою розвитку системи освіти, а учитель – головна фігура, від якої залежать позитивні зміни в ньому. До особи і рівня професіоналізму педагога, який працює в ХХІ столітті, ставляться високі вимоги. Для розв'язання цього завдання корисним може виявитися вивчення соціального і педагогічного досвіду різних народів, їх аналіз і порівняння, оскільки, як відомо, через пізнання одиничного, особливого здійснюється пізнання загального, знаходження того, що зближує представників різних національностей. Результати порівняльного аналізу традицій виховання й навчання в різних країнах є базою підвищення методологічного рівня педагогічних досліджень [2, с. 8–9].

В ситуації триваючої зміни соціально-політичних, економічних і морально-етичних орієнтирів найважливішою передумовою динамічного розвитку суспільства є створення і підтримка досить високого рівня загального і професійного навчання. Приклад високо розвинутих країн світу підтверджують

це. США, Велика Британія, Німеччина, Японія і багато інших країн досягли соціальної стабільності і вражаючих економічних досягнень завдяки припливу висококваліфікованих кадрів у систему навчання [3, с. 3].

У контексті нашого дослідження становить інтерес досвід розвитку вищої педагогічної освіти США і Великої Британії. Звернення до досвіду США і Великої Британії пояснюється тим, що ці країни – одні з найбільш розвинених у світі, в них фокусуються загальні тенденції розвитку зарубіжної системи освіти в умовах глобалізації, вони мають багаті традиції в організації, системи педагогічної освіти, постійно вдосконалюють рівень підготовки майбутніх учителів, забезпечуючи будь-яку методику глибокою психолого-педагогічною розробкою, орієнтованою на практику.

Наведемо приклади пальми першості по країнах. Слід зазначити, зокрема, що філософія американської вищої освіти спирається на могутню наукову базу, яка ввібрала в себе досягнення всієї західної цивілізації, а також і свій багатющої системи соціально-гуманітарних знань. Система вищої освіти США, яка у свій час була скопійована з університетів Великої Британії та Німеччини, стала найбільш ефективно працюючою системою в освіті, яку називають «брильянтом американської корони». Факти свідчать, що більша частина досліджень у галузі природничих і точних наук, що одержали Нобелівську премію, була виконана в США [4, с. 4–5].

Серед зарубіжних країн, що реалізують дистанційну освіту студентів в університетах, Велика Британія займає – одне з провідних місць на світовому ринку освітніх послуг. Тут були встановлені перші стандарти використання дистанційних методів навчання в галузі вищої освіти й організації ВНЗ такого типу. До того ж, у Великій Британії накопичено значний досвід організації всебічної допомоги студенту та його підтримки в процесі навчання на відстані [5, с. 4].

Вивчення, аналіз, творча переробка та адаптація досвіду цих країн можуть відіграти важливу роль у подоланні існуючого розриву між вітчизняною системою педагогічної освіти і світовими тенденціями розвитку педагогічної освіти, допоможуть у пошуку ефективних механізмів стимулювання інтеграційних процесів [6, с. 4–5].

Що стосується розвитку вищої системи освіти у цих країнах, то ця проблема знаходиться в полі зору науковців. Зокрема, проблеми реформування вищої освіти Великої Британії та Європейського регіону стали темою досліджень вітчизняних та зарубіжних компаративістів: Н. Авшенюк, Б. Вульфсон, К. Корсак, В. Кремень, Л. Пуховська, А. Сбруєва та ін. Значний інтерес для нашого дослідження становлять погляди визнаних дослідників з питань полікультурної вищої освіти – І. Бессарабова, І. Микова, Я. Гулецька, О. Чертовських, І. Краснов та ін.

Тенденції розвитку вищої педагогічної освіти Європейських країн та Американського континенту стали предметом дослідження науковців: М. Широкової, О. Рузанової, О. Коренькової, Р. Сахієвої, І. Бессарабової та ін.

Порівняльний аналіз системи професійної підготовки вчителів досліджуваних країн представлено в дослідженнях А. Широкової, О. Беседіної, Л. Пуховської, А. Сбруєвої, Р. Сахієвої, К. Корсака, Б. Вульфсона, М. Шутової, О. Мілової, Л. Дохіян, М. Серебрякової, О. Сюткіної та ін. різні аспекти професійної підготовки майбутнього вчителя розкриваються в дисертаційних дослідженнях Т. Кошманової, Д. Сабірової, Н. Авшенюк, О. Рузанової, Т. Клочкової, І. Гумлевської, І. Лазаревої, Г. Кравченко, К. Зискіна, та ін.

Аналіз вітчизняної і зарубіжної психолого-педагогічної літератури та дисертаційних досліджень свідчить, що проблема розвитку вищої педагогічної освіти США і Великої Британії не була предметом окремого системного аналізу, а отже, їй не дано цілісної характеристики її теоретико-методологічних засад, не визначено історико-соціальних чинників розвитку вищої педагогічної освіти названих країн в умовах ринкової економіки, структури, сутності, змісту, форм і методів підготовки майбутніх педагогів [7, с. 4].

Концепція нашого дослідження базована на системному підході до аналізу провідних тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти США і Великої Британії, в Якому система освіти витлумачена як нелінійна, складна, адаптивна система. Професійна підготовка вчителів у ВНЗ США і Великої Британії ґрунтується на філософських, соціально-економічних, психолого-педагогічних засадах, положеннях щодо єдності особистісного і професійного розвитку вчителя, спрямованих на забезпечення суспільно-державних та індивідуальних потреб учителів; ідей неперервності, випереджувального розвитку. Зміни в системі вищої педагогічної освіти у США і Великій Британії викликані потребою не лише відповідати світовим досягненням, але й вимогами ринкової економіки, а також залученням студентів до набуття й осмислення педагогічного досвіду. Цьому сприяє: когерентний (взаємодоповнюючий, гармонійно узгоджений), теоретико-практичний характер навчально-професійних курсів усіх кваліфікаційних рівнів; рефлексивний підхід до навчання студентів; формування справжньої спільноти учіння майбутніх учителів, що сприяє розвитку їх потреби у безперервному набутті професійно-педагогічних знань і реальному становленню особистості студента як суб'єкта само учіння протягом усієї педагогічної кар'єри [7, с. 7].

Професійна підготовка вчителя розглядається як системне, багатоаспектне явище, що має цілісний, неперервний характер, охоплює сукупність взаємопов'язаних структурних елементів (законодавчу базу, освітні заклади, наукові центри), навчально-методичне забезпечення (програми, зміст, форми, методи, принципи організації навчання й виховання вчителів, інноваційні технології навчання тощо), що впливає на забезпечення якості професійної підготовки до навчання та виховання учнів.

Науковий пошук здійснюється нами на основі міждисциплінарного та випереджувального підходу з урахуванням результатів вітчизняних і зарубіжних порівняльно-педагогічних та педевтологічних досліджень, спрямованих на цілісне бачення, розуміння проблем учителя, що зумовило обґрунтування концептуальних засад дослідження на методологічному, теоретичному і практичному рівнях.

Система педагогічної освіти, теоретичне обґрунтування концептуальних засад її розвитку в Україні в нових соціально-економічних умовах переходу до ринкової економіки передбачає врахування світових тенденцій у розвитку освіти, прогресивних ідей досвіду США і Великої Британії у підготовці вчителя.

З огляду на зазначене, можна припустити, що вивчення досвіду педагогічної підготовки вчителя у США і Великій Британії може служити важливою інформацією, яка дасть можливість глибше використати цінний зарубіжний досвід і позитивно вплинути на розвиток вищої педагогічної освіти в Україні.

Список використаних джерел:

1. Ключкова Тетяна Іванівна. Тенденції розвитку менеджменту ризиків в університетах Великої Британії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Суми, 2015. – 250 с.
2. Кучай Т. П. Система професійної підготовки вчителів початкових класів до морально-етичного виховання учнів в університетах Японії: монографія/за ред. Н.Г. Ничкало. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2014. – 584 с.
3. Рузанова Ольга Валентиновна. Современные тенденции повышения качества высшего образования в США: дис. канд. пед. наук: 13.00.01. Казань, 2001. – 146 с.
4. Ширикова Алла Витальевна. Целеполагание высшего образования США в контексте американской философии образования: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Ростов-на-Дону, 2007. – 170с.
5. Беседина Олеся Александровна. Развитие системы педагогического сопровождения дистанционного обучения студентов в университетах России и Великобритании: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Белгород, 2012. – 200 с.
6. Сахиева Регина Геннадьевна. Основные направления модернизации профессионально-педагогической подготовки учителей в США [Электронный ресурс]: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – М.: РГБ, 2005. – 164 с.
7. Кошманова Тетяна Сергіївна. Розвиток педагогічної освіти у США (1960-2000pp.): автореф. Дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. – Київ, 2002. – 41 с.

Швачко Вікторія,

магістрант факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, Україна

Науковий керівник: Осадченко Інна Іванівна,

д. п. н., професор кафедри теорії та методики початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

В останні десятиліття вчені різних країн роблять спроби щодо вдосконалення системи освіти, зокрема педагогічної. На початку XXI ст. США переконливо демонструє, що освіта і професійна підготовка відіграють вирішальну роль у якісних змінах у суспільстві. Школа XXI ст. має реалізовувати ідеї особистісно орієнтованої педагогіки; забезпечувати єдність інтелектуального, фізичного, духовного і морального розвитку особистості, її конкурентноздатність на ринку праці; вчити плануванню стратегії власного життя, вдосконаленню особистісних рис, орієнтуванню в системі цінностей, визначенню життєвого кредо та стилю життя [1]. Для здійснення таких ідей потрібні будуть фахівці,

які могли б ефективно їх реалізовувати. У зв'язку з цим постає проблема забезпечення школи вчителями, які володіють відповідними знаннями, вміннями і навичками, здатними до впровадження у навчально-виховний процес новітніх технологій навчання, спрямованих на формування особистості школяра.

Майбутній учитель початкової школи є реалізатором державної політики щодо розвитку і формування майбутнього покоління, тому йому увага повинна бути якнайбільшою. Від його підготовки залежить його професіоналізм і якість професійної діяльності, а це не що інше як кінцевий результат формування і розвитку особистості молодого покоління, тому на сучасному стані розвитку національної системи педагогічної освіти зростають вимоги до підготовки вчителя початкової школи. Важливого значення у особистісному становленні майбутнього педагога набуває власне загально-педагогічна підготовка як складова усієї системи професійної підготовки. Зміст підготовки майбутнього вчителя початкової школи у ВНЗ має бути структурований таким чином, аби загальний обсяг дисциплін, що вивчається, (як варіативна так і інваріантна його частини) забезпечували б виховний та формувальний вплив на його професійно значущі якості та систему ціннісних орієнтирів.

Процес підготовки майбутнього вчителя початкової школи на сучасному етапі можна умовно поділити на такі основні компоненти: загальна підготовка методологічно-розвивальна); спеціально-професійна (психолого-педагогічна, методична); особистісна підготовка (самовиховання особистості майбутнього педагога, його самовизначення). Сучасний навчальний план, який відображає зміст професійної підготовки майбутнього спеціаліста, передбачає, що важливе місце в системі професійної підготовки вчителів належить дисциплінам психолого-педагогічного циклу. Виділимо окремо загальнопедагогічну підготовку як елемент загальної, спеціально-професійної та особистісної підготовки майбутнього вчителя. Результатом такої підготовки є оволодіння студентами певним рівнем змістовно-процесуальних та наукових основ педагогічної діяльності, формування у них цілісного комплексу загальнопедагогічних знань, умінь, навичок [2].

У статті «Готовність майбутнього вчителя початкової школи до творчої-навчально-виховної діяльності» О. Матвієнко зазначила, що готовність до діяльності як особливий психічний стан особистості характеризується «тверезою вірою у власні сили, оптимальним рівнем збудження» усвідомленої мотивації, прагненням досягти поставленої мети, «наявністю у суб'єкта образу структури певної дії та постійної спрямованості свідомості на її виконання», прогнозувальною активністю особистості на стадії її підготовки до діяльності; вибірковою активністю, що налаштовує організм, особистість на майбутню діяльність, стійкістю до зовнішніх і внутрішніх впливів [2].

Шляхами оптимізації процесу підготовки майбутнього вчителя початкової школи відповідно до нового Державного стандарту початкової загальної освіти, що у результаті сприятимуть формуванню висококласного фахівця, визначено:

– створення іншомовного навчального середовища студента, умов для безперервності мовної підготовки студентів;

– удосконалення нормативної бази, що регламентує навчально-виховний процес підготовки майбутніх учителів початкової школи;

– урізноманітнення форм, методів роботи та розширення матеріальної бази ВНЗ;

– підготовка викладачів ВНЗ до роботи з майбутніми вчителями початкової школи.

Зміст підготовки майбутнього вчителя початкової школи у ВНЗ має бути структурований таким чином, аби загальний обсяг дисциплін, що вивчається (як варіативна так і інваріантна його частини) забезпечували б виховний та формувальний вплив на його професійно значущі якості та систему ціннісних орієнтирів.

Таким чином, такими специфічними особливостями є, з одного боку, соціокультурна спрямованість змісту навчального процесу, з іншого – необхідність на тлі іншомовленевого матеріалу формувати у майбутніх учителів професійні навички і вміння відповідно до засад міждисциплінарного підходу.

Список використаних джерел:

1. Національна доктрина розвитку освіти України // Освіта України. – 2001. – № 29. – С. 7–25.

2. Матвієнко О. В. Готовність майбутнього вчителя початкової школи // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – № 6 (Ч. 1). – С. 238–239.

***Жодна частина цих публікацій не може бути відтворена в
будь-якому вигляді та будь-якими засобами без попередньої згоди з
авторами***

*Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідність за
достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних,
власних імен та інших відомостей.*